МЕХАНИЗАТОРАШ, БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА БАЛХА ХАНАХ БЕРРИГА НИЗ — ЯЛАТАШ СИХАГІА ЧУЭЦАРА!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советен Министрийн Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 77 (4244). ЕРА, 30 июнь, 1966 шу. Мах 2 кеп.

МЕЛИОРАЦИ — латта тоадар

ХІАНЗАРЧА эггара лоархІамерча декхарех цаІ лерхІ парте юрта боахам сихха дегІабоалабар, 1965 шера март бетта хиннача КПСС ЦК Пленумо белгалдаьча гІулакхашка хьежжа цунна халданза интенсификаци яр. Цудухьа йийцар КПСС Центральни Комитето парте XXIII-ча съездал тІехьагІа хиннача шийх эггара хьалхарча Пленуме юрта боахама лоархІамегІарча проблемаех цаІ — латташта мелиораци яра дош.

Пленумо белгалдаьккхар мехка экономика дегІайоалаеча даьхача толамаша латта дІахо тоадара, цун хІара гектарах хьаькъалца пайда эцара, латта леладара культура лакхъяра, латташта мелиораци яра тІадерзадаь дола лоархІаме гІулакхаш ерригача паччахьалкхен масштабе а хІара колхозен совхозен а комплексно чакхдаха торо хулийташ хилар.

Пленумо белгалъяь программа мехка ерригача районашта лаьрхІа а де дезача гІулакхий бІаррча комплекс чулоацаш а я. Из мел йоккха я хьахьокх укх цифраша. ХІанз вай мехка долаш дола мелиораци яь а докъадаь а латташ 15 миллион гектар да. 1975 шу тІаккхоачаш 37—39 миллион гектарага кхоачаргда дерригa мелиораци яь латташ. Цу гІулакха дуккха ахча хьахец паччахьалкхено. Хин боахам хьабара, культурно-технически балхаш дара, гІишлой материалаш еча промышленноста предприятеши гІишлошъяра индустри дегІайоалаяра, жилищно-коммунальнии, культурно-бытовойи объекташ хьалъяра, мелиораци яь латташ карадерзадарца дувзаденна дола кхы балхаш чакхдахара 1966—1970 шерашка 14,32 милиард сом ахча хьожаде лерхІ паччахьалкхено. Цунах 9,34 миллиард сом гІишлошъяра монтажни балхашка дахийта лерхІ.

Латташта мелиораци яр яхар дуккхача тайпара гІулакхаш чулоацаш хІама да. Цунна чудоагІа дуккхача латташта хий диллари докъадари, цонаши даьгІенаши тоаяр, оахача латташ тІара кІотаргаш, тІой, петар дІаяккхар, гІум дІаяржаргйоаца, латта хивои михои толхадергдоаца гІулакхаш дар, иштта кхыдараш.

Цул совгІа уж деррига балхаш де деза нийса севообороташ чакхъяхар, удобренеш яхкар, хІамаш дІаюв латта ханнахьа а бокъонца а кийчдар, дІайийнача культурашта ерттІа гІулакх дар, иштта кхыдараш санна долча латта леладара культура лакхъеча гІулакхашца тар а деш.

ДогІаш дукхеи кІезигеи делхарга диллача хий дехка дезаш да вай республика латташ, къаьстта хий эш гурахь дувча ялаташта. Цудухьа Нохч-ГІалгІайчен хьалашка ялат доаккхилга дІахо дегІадоаладар, дІаювча кхыча хІамай хьувкъам лакхбар, латта леладара культура лакхъяр шерра мелиоративни балхаш чакхдахарахи хиш дехкача латтаех нийса пайда эца харахи тийша да.

Из теркал а деш укх тІеххьарча шерашка дикка къахьийгад вай колхозашеи совхозашеи хинбоахам хьабелгеи мелиораци елгеи тоадара. Из бахьан долаш 103 эзар гектарага кхоачаш тІакхийттад вай республика хиш дехка латташ тІеххьарча шерашка. Къаьстта дика гІулакхаш карагІдаьнцад цу даькъе Наурски, Шелковской, Гудермесски, Надтеречни районий боахамашта.

Цхьабакъда, ерригa республика хьаийцача эсала латт вай республике мелиоративни балхаш делга. Дукха ха йоацаш хиннача КПСС обкома II Пленуме белгалдаьххача тайпара во латт республика дуккхача боахамашка хиш дехка латташ шердара гІулакх, лерттІа пайда эцац долаш долча хиш дехкача латтаех.

Хьаэцаргья вай МалгІабика район. 850 гектар хий дехка латта да цу района боахамий, цул совгІа уж латташ дукхагІа хилийта торо а я цар. Амма цу гІулакха йоакхо яц унхаза. Укх шера латтанна тІоадал чуйолийтара 550 гектара тІеи дІайийнача хІамашка дикагІа дегІдайтара 320 гектара тІеи мара диллац цу района боахамаша хий. Дуллача а дикагІа беркат дарггдолча тайпара диллац хий, хий дехкаш къаьстта нах бац, цудухьа эсала хул хиш дехкача латта дІайийна хІамаш.

Цу тайпара гІулакх дІахо ла йиш йолаш дац. Латташта мелиораци яр дІаюв культураш хьувкъаяра де дезача керттерчарех цаІ да. КПСС обкома пленумо хоадам боллаш дола гІулакхаш де лаьрхІад мелиораце балхаш шерлара. Пхе шера 36 эзар гектар долча кердача оахача латташта тІа хий дилла, 20 эзар гектара хий дехкача системана реконструкци е, 90 эзар гектар йолча цонаштеи даьгІенаштеи хий тІадахьа, дуккха кхы лоархІаме балхаш де лаьрхІад цо.

Уж декхараш кхоачашдара мел эшараш долаш да вай республике. ХІанз де дезар да мелиоративни балхашта йола пхе шера план кхоачашъяра берригa низ тІа а бахийта оарцагІдалар. Боахамий кулгалхой, специалистий декхар да хІара колхозеи совхозеи сихха хинбоахам хьабара де дезараш белгалдахар. Эггара хьалха уйла е еза латташта мелиораци яра хьахеца ахча пайда дикагІа дурггболча тайпара дІадахийтар деша. Цу балхага дІадохийта хІара халкъа сом сихха юхачуда деза.

Латта тоадара ду гІулакхаш, уж данза даргдоацаш хиларах кхийтта а кхийтта мара де йиш яц. ХІанззе а къоастаде деза хьалха де деза балхаш, хьалха пайда лургбола балхаш хьалхагІа а деш. Дукххача балхашта дІадекъа йиш яц ахча а материалаш а.

Мелиораци яра де деза гІулакхаш белгалдоахаш дицдалийта йиш яц мелиораторий кадраш кийчъелга — хий дехкараш, механизатораш, кхыбараш.

Мелиоративни балхий комплекс оттаеш боахамашта новкъостал де декхарийла я плановий органаш, ведомстваш, районни организацеш. Юстара латта йиш яц укхааз промышленни предприятеши Іилма учреждениши а.

Латта леладара культура лакхъяр, латтан беркат совдаккхар, мелиораце программа чакхъяккхар паччахьалкхен лоархІаме гІулакх да. Из да дерригача халкъа, юрта боахам дегІабоалабара оарцагІвала дагаводча хІара советски сага гІулакх.

Из дош иштта кхетаде а мелиоративни балхаш кхоачашдара керттера теркам тІабахийта а беза ерригача партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Шин дийнахьа йистебаьлар

ДІАЙХА ухача маьлха деноша Грозненски района «Новый быт» яхача колхоза механизаторашка йиш хилийтар ка болча ялатий культураш цхьаккха а духьале йоацаш хийцца чуэца. Укх аьхки каст-каста йоачаш хулга а ховш, мамогга сихагІа, цхьа сахьат а ха ца йоаеш ялаташ чуийца даха гІерт механизатораш. Цхьабакъда, цу хьалашка а дицлац царна ялаташ чуийца мукъадаьннача кхашка шоллагІа хьувкъам кхебара эша хьалаш хулийтилга, цудухьа, дукхагІа йолча участкаш тІара гурахьа бийна мукх комплексно балхаш а деш чуэцилга вІаштІехьдаьккхад колхозо.

ЦхьоалагІча тракторно-полеводчески бригаде комплексно балхаш деш чуэц 77 гектар йолча участка тІара ялат. Касарах улла ялат сихагІа хьалъэцари ардари духьа ялаташ чуэца йинъ агрегат яхийтар бригада кулгалхоша цу участка тІа. Хьакъоастаяь участок шин балха дийнахьа чуийца яьккхар комбайнераша Умаров Алагире, Исаев Махьмуда, Бессарабов Александра, Никитин Владимира.

ТІеххьарча деношка дийлхача догІаша латтанна дегІал бохийташ ІотоІабир касарах улла мукх. Комбайнераш шоай хур даь из цІенбаь хьалъэца белча а, цхьаццайолча моттигашка хьалца эцалуш ухкийсар канаш. Доа ца дар духьа канаш хьалехьаде оттабаьча колхозхоша хьагул а деш, комбайнашта хьатІакххухь уж.

Комбайна чура арадоагІашехьа а, чах токхораш йора толкающи волокушаца тІа а яхухьаш, хІаьта цигара механизатораша Исмаилов Заурен Дубовской Сергеи аргІаш деча тІаккхухьар ча тросови волокушаца. Участка цхьан йисте ялат чуэцаш йоаххар комбайнаш, вокх йисте латта оахаш боаххар трактористаш. Бунякин Михаил, Лепетухин Иван, цар новкъостий. Бригаде бийсанна латта аха пхи агрегат хьожайир. Оахам шаьра, дарбалаш йоацаш хулар, хІаьта тракториста Дамаев Нацена де хІама дисацар участка тІа дискаш токхаелгеи силоса лаьрхІа хьажкІаш дІаера латтан тІагІоллара тІоа нийсбелгеи мара.

Комплексах балхаш а деш мукх чуэцилга вІаштІехьдаккхар бахьан долаш 77 гектар йола ерригa участок шин дийнахьа чуийца а, аьха а, шоллагІча культураца дІайийна а яьлар.

Комплексах ялаташ чуэцилга вІаштІехьдаьккхад колхозо кхыча участкашка а, хІаьта укх шера шозлагІа дІаювча культураша дІалоацаргья ерригa а 700 гектар йола моттиг. Цо боахамга торо хулийтаргья кхы тІа а мошача доакъарий бІаьш тоннаш Іалашъе.

А. ПЕНЬКОВ.

ДИКА ЛЕЛАБУ АГИТАЦИОННИ БОЛХ

ЯЛАТ чуэцача хана бе безача массово-политически балха план оттаяьй Надтеречни района «Минеральный» совхоза парткомо, из дІайовзийтай хІара партийни группана, хІара лектора, агитатора. Ялат чуэца доладалалехьа кхашкарча бригадашка Ше уголокаш кийчйир. Царна Іалашъяьй библиотечкаш, истола тІара ловзараш, радиоприемникаш. Лозунгашеи плакаташеи совхоза болхлой тІахьех ялат сихагІа чуэцара.

Ялат чуэцача балхаш деча механизаторий къахьегама материальни безам тІабахийтара парткомо совхоза кулгалхошца цхьана хьалхалаттарашта совгІаташ тергдола гІулакх вІаштІехьдаьккхад, из дош бригадай собранешка дийцад. Норма 150 процент кхоачашъеча комбайнера, жатка машиниста, ялат дІаозаш волча шофера, хьатта къахьегача болхлошта 10 сомагара 20 сомага кхоачаш ахчан премеш лургья.

ХІара кхай тІарча бригаде вІашагІъеллай партгруппа, цунна тІадиллад лекцеш, доклад аш, беседаш, газеташ дешилга Іалашдар. Лекторашца, докладчикашца, агитаторашца, беседчикашца совещанеш яьй, царна хьалхашка декхар оттадаьд ялат чуэцаш йолча хІара агрегате массово-политически болх шерра боаржабе аьнна. Комбайнера Алхатуев Вахас нормах 18 гектар хьакха езача 47 гектара тІара ялат а хьокхаш, 261 процент кхоачашъю дийнахьара норма. ХІанзле 20 сом ахчан преми ийцай цо. Комбайнера Масхалов Лаьчас нормах 5 гектара тІара эца езача 15 гектара тІара горох чуийцай. 240 процент дийнахьара норма кхоачашъяьй цо, 10 сом ийцар. Партгруппаша, бригада кулгалхошца цхьана яхьа итогаш ю. Хьалхле лелаечарна тел ахчан премеш, вымпелаш. Хьатташка арахец листокаш-молнеш, къахьегама листокаш, пен газеташ. Ялат чуэцача агрегаташкеи хьатташкеи беседаш ю, газеташ деш, хьалха латтарий толамех дувц агитатораша Висаитов Альве, Ібрагимов Салмана, Султанов Іаддал-Халила, Умалатов Нурде, кхы дуккха бараша.

Из бахьан долаш дуккхача механизатораша тІеххоачашъю шоай заданеш, хьабеш бола болх цІена а беш. Кхай тІарча стане каст-каста хул салаІара сайренаш, шахматно-шашечни турнираш.

Р. МУРТАЕВ.

ОАСАР ДЕШ БОАХК

Лакха хьувкъам кхебара боккха теркам тІабохийт Ножай-Юрта района «Заветы Ильича» яхача колхоза кхаш леладераша. Дика обработка яьча 240 гектара тІа ялатаи силосаи лаьрхІа хьажкІаш йийнай укхаза. Укх шера хІара гектара тІа 16 центнер ялатийна лаьрхІа хьажкІаши 130 центнер моша доакъари даккха декхар тІайийцад кхаш лелалерий звеноша.

Цудухьа дика латтача ханах бизза пайда а эцаш кхашта обработка еш ба хьажкІаш лелаераш. Массавола колхозхо цхьан бартах аравоал оасара. Звеноштеи колхозхоштеи юкъе социалистически якь яьржаяр. Лоаццача ханеи дикеи ерригача хьажІашта цкъара оасар даь баьннаб колхозхой.

Массарел хьалха шоай участкаш тІа оасар даь яьлар нн. Герихановa, Гапаева звенош. ХІанз шозлагІа оасар деш ба уж. Иштта дикача хьала тІа да цу звеньяй шекара свекла дІайийна кхаш а. Укхаза а шозлагІа оасар де болабеннаб, ниилхъяь яьннай.

Шекара свеклана гІулакх деча лакха хьокхамаш гойт колхозхоша Усумова Хаване, Татаев Махьмада, Арсиева Азмана, кхыбараша. Производственни заданеш 120—130 процент кхоачашъю цар хІаране.

Балхаш сихденна ха я тхьамка леладерий. Деррига 70 гектара тІа дийнад из колхозо. Рассадаш дика летай. ХІанз цхьатарра оасар деш латт тхьамкийна. ХІанзле 40 гектара оасар даьд.

С. НАДИЕВ.

Баьца комараш чуэца йоладеннай Молдаве. **Сурта тІа:** шоана бІаргагу Фрунзе цІерахча совхоза техникума кхоалагІча курсе деша ягІа студентка Козельчук Раиса хоза хьадж йолча сома яьшка мархІа а йоаллаш.

Къулбехьен Приднестровье комарий хьувкъам эггара лакхагІа кхебаьр из совхоз я. Укх тІеххьарча пхе шера цІаккха а 85 центнерал кІезигагІа комараш яьхаяц укхаза хІара гектара тІара. Комарий кхай хІара гектара тІара диъ эзар сом совгІа цІена пайда боалл.

Н. Пруссакова сурт.
ТАСС фотохроника.

ШОЗЛАГІА ЮВ КУЛЬТУРАШ ДІАЮВШ БА

Юкъарча хьайбашта боахама Іана кийчо еш 12 эзар тоннал кІезигагІа йоацаш хьажкІа силос Іалашъе еза Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза. Цудухьа гурахьа йийна культураш чуийцача пхьа эзар совгІа йолча гектара тІа хьажкІа дІае лаьрхІад укхаза.

ХІанз цу боахама кхашка ялат чуэцаш латт. Гурахьа йийнача культурех мукъаювл участкаш.

Касарах улла ялат *оардаше а тІеххьа-тІехьа вІашкадет ча, хІаьта мукъадаьнна латта шозлагІа культураш дІае кийчду.

ХІанз уж дІае болабеннаб колхоза механизатораш. ШоллагІча комплексни бригада тракториста Мустафаев Багаудина хІанзле 30 гектара тІа фу дІадийнад. Иазал хІана дац аьнна цхьоалагІча бригаде а дийнад.

Гурахьа йийна культураш чуийцача шозлагІа культураш дІаер ханнахьеи дикеи чакхдаккха лерхІ колхоза механизатораша.

К. АБАЕВ.

ХЬИНАР СОВДУВЛ

Гурахьа йийна культураш чуэца болабеннаб Шелковской района Кирова цІерахча колхоза кхоалагІча комплексни бригада ялат кхелераш.

Мукх бийнача кхай тІа эггара хьалха шиий агрегат араьккхар комбайнера Папов Дмитре. Кхай йистош хьекхай, участкашта дийкъад.

Лафеташ йоацача жаткашца «Беларусь» яхача тракторашца кхаш тІа баьннаб трактористаш Чегоев Георгий, Цаболов Виктор, Рубаев Юрий. Лакха-лоха хьокха кес мишта дуж хьож жаткай машинисташ Цаболов Казбек, Чертоев Георгий, Качеров Алихан.

Ялат чуэца дІаболабеннача хьалхарча дийнахьа дукха болх баь беце а 50 гектар мукх хьекха Іобиллар механизатораша.

ХІанз 260 гектара тІара из культура чуийца бовла боахк механизатораш.

Кировцашта тІеххьа ялат хьакха болабелар «Червленский» яхача колхоза кхаш лелалераш. Мукх чуэца эггара хьалха болабелар комбайнераш Киселев Александр, Кайнора Алексей.

Гурахьа дийна ялат 10—15 дийнахьа чуэцара шерра социалистически яхь яьржай механизаторашта юкъе.

К. САИДОВ.

БАЛХАШ СИХДЕННАД

ГАЛАШКАРА 75 километр дІа йоккхача Ачалкхенна аьтта оагІорахьа уллача латта 500 гектар гидуарган дІайийнай Сунженски района Орджоникидзе цІерахча колхозо. Соахка цу культурах дика пайда баьлар колхоза. Цудухьа укх шера соахкарчул 330 гектар дукхагІа йийнай гидуарган.

Укх деношка Первомайскера Іовена гидуарганшта оасар деш 160 саг ва.

Дика кийчо яьй колхоза кулгалхоша гидуарганшта оасар де Іобаьхка нах чуэцара. Хьалххе шоашта кийчдаьча цІеношка, чаьтарашка бах колхозхой. Царна эша мотт-гІайба, даа хІама, хий, иштта кхыдола хІама долаш да кхай тІарча стане.

Гидуарганшта культиваци еш 4 трактор я. Денна норма 10 гектар йолча 15—16 гектара тІа культиваци ю колхоза дикагІа болча механизатораша.

Дика йоакхо яьй колхозо хьайбашта доакъар Іалашдара а. 428 гектара тІа дІайийнай хьажкІа. Цунах 350 гектара тІа дІайийнар доакъара лаьрхІа йийнай. Укх шера кІотарган дІа а яьха 33 гектарага кхаччалца шердаьд цар коартол дІаюв латта.

Ш. СУЛТАНОВ.

Дика хоамаш

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА

Пятилетка хьалхарча шера «Грознефтехимзаводы» яхача объединене чуйоагІача заводашта юкъе даим хьалха латташ хьайоагІа Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектив. Ах шера план 17-ча июне кхоачашъяьй цо. Планал совгІа эзараш тоннаш продукци арахийцай коллективо.

Къаьстта дика къахьег укхаза Широков Иван Петровичи Гектер Георгий Алексеевичи керте латтача установкай коллективаша. Смении нормаш 115 процент кхоачашъю цар.

Б. МАГОМЕДОВ.

БАРХІ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

(Карабулак, телефонаца, тха штате воацача корреспондентагара) Карабулакски бурувлеттараша дика къахьегама толам баьккхаб. 27-ча июне кхоачашъяьй цар шоай ах шера план. Укх шера цар теха бурув 21600 метр я. Болх бе дІайолаялийтай дукха мехкдаьтта лу йинъ скважин.

Бурув тохача керда техника юкъе кхухьача карагІдийннараш а дукха да. Одношарошечни осташ балха юкъе дахьара шера план 27-ча июне кхоачашъяьй, иштта кхоачашъяьй зІамига диаметр йола осташ балха юкъе дахьара цхьан шереи ах шереи план а.

Социалистически яхье хьалха латт бурувдетта мастераш Бородацкий Иван, Мицук Виктор, Широкоступ Владимир, Старшинин Анатолий керте латта бригадаш. Бурув тохара бархІ бетта план хІанзлехьа кхоачашъяьй цар. Хьинаре къахьегаш я Михайлов Степан керте латта бригада а. ВорхІ бетта план кхоачашъяьй цо. Хьинар кхы а айдаь къахьегаргдолаш ба уж.

ДИКА КЪАХЬЕГ

Хьокхаме къахьег Наьсарен «Электроинструмент» завода механически цеха алюминеви участка коллективо. Электробуро алюминеви оатхалашта обработка еш я из участок. Цар балха сихалгеи дикалгеи хьежжа хул сборочни цеха болх. Ткъаь пхелагІча июне бетта план кхоачашъе декхар тІайийцадар участка коллективо. Ший дош кхоачашдаьд цо: ткъаь цхьоалагІча июне кхоачашъяьй бетта задани.

Брак йоацаш, нормаш халданза тІеххоачашъеш къахьег токарь-револьверщикаша Аспиев Махьмада, Бариев Іаддал-Салама, сверловщицас Чемурзиева Лидас. Участка толамаш доахача доккха дакъа лоац мастера нов. Дарсигов Зелимхана. Завод йиллача хана денз болх беш, йоккха опыт Іоаяьй цо. ХІанз шийна мел ховр дІалуш, новкъосташ Іомабу цо.

Июль бетта чотах къахьегаш я хІанз коллектив.

А. ДЗЕИТОВ,
Наьсарен «Электроинструмент» завода механически цеха контролер.

ХЬАЖКІАШТА ГІУЛАКХ ДУ

ДІадахача шера хІара гектара тІара 32 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуера Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхоза цІи хезача механизатора Матаев Берса звенос, хІаьта укх шера хІара гектара тІара 60 центнер хьажкІий яккха дош деннад цо.

Ялатийна лаьрхІа хьажкІа дІайийнача 200 гектара тІа пхорагІа-урагІа обработка яь а баьнна, укх деношка хІара гектара цхьа центнер кхоачийташ аммиачни селитра тоссаш подкормка е болабеннаб звено членаш.

Укх деношка къаьстта дика болх бу механизатораша Ацаев Рамзана, Исраилов Шайхида. Балха дийнахьа шиъ норм кхоачашъю цар хІаране.

О. САНИН.

ТІехдика лелаю технологически режим крекинг-завода № 7-8 йолча установка оператора Тарасов Иван Андреевича. Дика кхетабу цо къона технологаш.

Сурта тІа: оператор И. А. Тарасов (аьттехьа) насосашта обвязка ярах лаьца дувцаш воалл мехкдаьтта техникумера студенташта В. Беркуловаи Е. Сугловаи.

Д. Василийно сурт.

ТОЛАМ

Грозненски кога гІирса фабрика коллективо хьалхарча ах шера план ханал ворхІ ди хьалхагІа кхоачашъяьй. Планал совгІа арахийцаб 14 эзар пар кога гІирс, царех кхо эзар пар кхояьча бедалах а еш.

ХІанзлехьа 1967-ча шера лаьрхІа кога гІирса керда 15 модель кийчъяьй фабрика лабораторе. Уж а укх шерара дикагІъяраш а города мах беча организацей викалаш юкъе а болаш художественни Совете чІоагІъяьй.

Кога гІирса керда моделаш РСФСР-а Яйгача промышленноста Министерства дІаяхьийтай хІанз.

З. РАДОВА,
планови отдела начальник.

СЕЛХАН

Ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра берригa шоай низ ура а оттабаь къахьийгад «Старогрознефть» НПУ мехкдаьттахоша. Селхан, 29-ча июне мехкдаьтта даккхара ах шера план кхоачашъяьй цар. Планал совгІа доаккхаргда бІаьш тоннаш Іаьржа «дошув».

Цига хьалха латт нов. Хачатуров керте волча цхьоалагІча промысла коллектив. Цо кхы а хьалха кхоачашъяьй ах шера план. Хьинаре къахьийгад цу промыслерча нн. Галипелькина, Девейкос, Цыбина кулгалдеча бригадаша.

А. ФОМЕНКО,
«Старогрознефть» НПУ экономист.

ШОЛЛАГІЧА АХ ШЕРА ЧОТАХ

«Грознефть» объединене чуйоагІача автобаза коллективо рапорт делар 12-ча июне ах шера план кхоачашъярах. Цу хана денз шоллагІча ах шера чотах дІабихьа мухь дукха ба. Къахьегама овсарлен план 111 процент кхоачашъяьй, паччахьалкхенна баь пайда 48,4 эзар сом да.

Коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара яхье хьалха латтачарех ба нн. Левченко, Плотников, Анаев. Царех хІаране сменах нормаш 150 процент кхоачашъю.

Хьалха латтачарех я Н. П. Рындин керте латтача гаража коллектив. ХІанз из вахте эттай Сийлахь йоккхача Октябрьски революце 49 шу дузача денна сийленца накъа яхара.

М. ЗАХАРОВ.

ХАНАЛ ЯЛХ ДИ ХЬАЛХА

Лакхача къахьегама толамашца чакхдаьккхар пятилетка хьалхара ах шу социалистически яхье яьннача Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода цехий, установкай коллективаша. Сийрда мехкдаьтта продукци арахецара ялх бетта план 24-ча июне кхоачашъяьй завода. Ер бутт бовлехьа планал совгІа иттаж эзараш тоннаш продукци арахеца лерхІ технологаша.

Яхье хьалха латт Мулин Анатолий Ивановичи Мельников Бориси керте латтача цехий коллективаш. Ах шера план 23-ча июне кхоачашъяьй цар.

Укх шера арахецача продукцега дІабода мах лохбарах завода коллективо паччахьалкхенна кхоадаь ахча 280 эзар сом совгІа да. Къахьегама темпаш кхы а лакхъеш ба технологаш.

Л. ФОМЕНКО,
тха штате йоаца корр.

БОЛХ ТОАБАРА

КПСС ЦК сентябрьски Пленуме керда декхараш хьалхашка оттадаьд боахама партийни кулгалделга тоадара даькъе. Экономика дегIайоалаеча дукха балхаш ду парте районни комитето. ХIара предприяте паччахьалкхен плани тIайица социалистически декхараши кхоачашдара тIаберзабу райкомо предприятей партийни организацей теркам. ЧIоагIа уйла тIайохийт райкомо боахама кадраш кхетаяра, болх нийса вIаштIехьбаккхара. Коммунисташ лоархIамерча участкашка дIаоттабара, цар авангардни роль лакхъяра.

Доахача къахьегама толамаша хьахьокх партийни организацешта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдеш хилар. ДIабахача пхе бетта еррига продукци арахецара план района промышленносто 100,4 процент кхоачашъяьй. Планал совгIа арахийца продукци 149,7 эзар сома маьха я, хIаьта дIадахача шера цу юкъа арахийцачул 747 эзар сом дукхагIа хул из.

Района цхьайолча предприятеша кхоачашъяьяц пхе бетта план. Из бахьан долаш царна тIайиса продукци 289 эзар сома маьха я. Декхар тIадисачарех я «Электроинструмент» яха завод, АТХ, СМУ-11, ПМК-423, райбыткомбинат, кхыяраш. Цу предприятей балха Iаьткъар да: болх во вIаштIехьбаккхар, материально-технически Iалашо яра болх ледара лелар, къахьегама дисциплина лоха хилар, политико-массови болх эсала вIаштIехьбаккхар, кхыдараш.

Партийни йиълагIа районни конференци хинначул тIехьагIа парте райкома бюрос дийцар цхьайолча предприятей балхах лаьца: кирпишкаш еча завода, мельзавода, райбыткомбината, мехкдаьтта база, АТХ, ремстрой участка, кхыча предприятей. Цу предприятей балха юкъера кхоачамбоацараш гучадаьхар райкомо, керттера теркам тIабахийта беза моттигаш дIайовзийтара.

Предприятей балха юкъе райкома бюрос белгалдаьха кхоачамбоацараш дIа а доахаш хIанз цу предприятеша дика тоабеш латт шоай болх. Толамца кхоачашъеш я ах шера план. Царна юкъе я «Электроинструмент» яхача завода, ПМК-423, АТХ коллективаш, кхыяраш.

Предприятей болх тоабара производства болх вIаштIехьбоаккхача керда формаши методаши юкъе кхахьа еза. Цу даькъе первични партийни организацеша хьадда дола балхаш ду. «Электроинструмент» яхача заводе рационализаторски предложенешка хьажараи, уж балха юкъе кхахьараи заводски цеховии смотрови комиссеш вIашагIъехкай. Цар керттера декхараш да балха юкъера кхоачамбоацараш дIадахар, производства культура лакхъяра коллектив оарцагIъяккхар, къахьегама хьалаш тоадар, кхыдараш. Смотр йолча хана кийч а яь хьачуелар 554 рационализаторски предложени. Цу материалий даннешка хьежжа мероприятей план оттайир, Iилман ларда тIа болх вIаштIехьбаккхара балхаш дIадоладаьл.

Цул совгIа завода партийни бюро заседане вIашагIъеллай планированеи экономически стимулированеи кердача системага ялара мероприятеш кийчъергйола комисси. 1967-ча шера йиълагIча квартале кердача системага яргья завода коллектив.

Мельзавода балха юкъе укх шера организационно - технически мероприятеш яхьара чотах арахеца продукци 4 эзар тонн дукхагIа хилийта лерхI, дIадахача шера арахецаш хинначул. Укх шера шоллагIча ах шера планированеи экономически стимулированеи кердача системага ялара кийчо еш я завода коллектив.

Цхьабакъда, промышленноста кулгалдеча хIанз а тIехьа кхоачамбоацараш да тха. ТIайица декхараш кхоачашдайтара боагIача тайпара тIахьожам лоаттабац, кадрай экономически знанеш лакхъяра е йоагIача тайпара йоакхо яц.

КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяра еррига уйла тIаяхийта а, уж кхоачамбоацараш дIадоахаш а я райкоми партийни организацеши.

А. ГУДИЕВ,
КПСС Наьсарен районна промышленно - транспортни отдела заведующи.

Тамаш хет, уж башха-дика цIенош, гостиница, тикаш, берий учрежденеш ах яьссача гIомарий ара, Безродный яхача юрта оагIора даьнна цIенолгаш даьгIача моттиге хьалъэттад, аьлча. **Сурта тIа** шоана гу Волжскера В. И. Ленина цIерах йола проспект.

Н. Суровцева сурт. ТАСС фотохроника.

КАРАГIДАЬННАРАШИ ДЕ ДЕЗАРАШИ

СЕМИЛЕТКА шерашка дукха балхаш даьд гIишлош хьалъеча «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятеша, 130 миллион сом ахча дIадахийтад керда гIишлош хьалъечеи, болх беча предприятешта реконструкци ечеи.

Болх бе дIайолаеннай 50 совгIа производство, цехаш, установкаш. Объединене предприятей керттера производственни фондаш ворхI шера 80 процент дегIаяьхкар. Дикка кIезигъелар хьалъяь яланза йола гIишлош. Дукха средстваш дIаяхийтай город Грознера фони хини бассейнаш цIенъяра.

Хьалдаьд 68,4 эзар квадратни метр хула наха чубаха цIенош, 2100 моттиг йола берий бешамаш-яслеш. Дукха средстваш дIаяхийтай нах баха цIеноши болхлой поселкаши тоаяра.

ХIаьта а капитальни гIишлош хьалъеча, гIишлон балхаш вIаштIехьдоахача цIенхашттара кхоачамбоацараш нийсдалийтарах капитальни гIишлош хьалъяра, гIишлой-монтажни балхий, керда мощносташ болх бе йолаялийтара даькъе ворхI шера план кхоачашъянзар объединене предприятеша.

Пхе шера планах капитальни гIишлош хьалъяра доккхий декхараш хьалхашка оттадаьд КПСС XXIII-ча съезда Директиваш тIа. Шерагара шерага дукхагIа хул хьалъю капитальни гIишлош. СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара вай мехка капитальни гIишлош хьалъеча пхе шера хьахьожадаь ахча 310 миллиард сом да, из хул дIадахача 1961—1965-ча шерашкарчул 47 процент дукхагIа.

Дукха да «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятеша кхоачашде дезаш хьалхашка латта декхараш а. Пайда эца беза капитальни гIишлош хьалъяра паччахьалкхено хьахийцача 247 миллион сомах, цох 155 миллион сом гIишлой-монтажни балхашта хьахийцар а долаш, лаьрхIача 2,8-зза дукхагIа хул из хьалхарча пхе шера хьахийцачул.

Цу де лаьрхIача балхашта юкъе да предприятеш кердача техникаца Iалашъяр, керда цехаш, предприятеш, установкаш хьалъяр. ДукхагIйолча даькъе капитальни вложенех пайда эцаргба мехкдаьтта химически мехкдаьтта чакхдоахачеи промышленноста отраслеш дегIайоалаеча.

Пхе шера планах болх бе дIайолалургья синтетически хььначa кислотай Гудермесски завода хьалхара аргIа, дикка дегIайоалаергья Грозненски химически комбинатера синтетически этилови спирт доаккха мощносташ. Уж производстваш болх бе дIайолаелча халкъа боахама дуккха тоннаш ялат кходе вIаштIехьдаргда. Грозненски химически комбинате хьалъергья полиэтилени полипропилени арахецаргйола крупнотоннажни производство. 1970-ча шерага кхачалехьа Грозненски нефтемаслозаводе болх бе дIайолалургья лакха дикал йола машиндаьтташи парафини арахецаш йола мощностащ. Цу заводе хьалъерхIаш я хььна парафинаш арахецаргдола установка. Из я концентраташ арахецача эша лоархIаме бедал. Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе дукха балхаш кхоачашде деза высокооктанови бензин, синтетически каучук хьаеча эша бедал арахецаргйола установкай комплекс хьалъяра.

Укх пхе шера керттера теркам тIабахийта беза город Грознера фои хийи бIех ца дайтара йола сооруженеш хьалъяра. Цига дIадахийта лаьрхIад 35 миллион сом, дIадахача пхе шера дIадахийтачул шозза дукхагIа хул из. Болх бе дIайолалургья канализаце системеи Заводской района очистни сооруженеши, цо торо хулийтаргья Шолж цIенде. Иштта лерхIаш да ейгача мехкдаьтта продуктай резервуарни паркаш городал арахьа хьалъе.

Дукха балхаш де лерхI наха чубаха цIеноши берий бешамаш яслеши хьалъеча. Тха объединене хьалдергда 125 эзар квадратни метр хула цIенош, дIадахача ворхI шерарчул шозза дукхагIа хул из. Уж балхаш ерфига торонаш оарцагIа а яьха кхоачашдеш да хIанз. Хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба гIишлошъераш, монтажникаш.

П. ТИЩЕНКО,
«Грознефтехимзаводы» объединене капитальни гIишлошъеча отдела начальник.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДУ

Пятилетка хьалхарча шера къаьстта дика къахьегаш я Грозненски швейно - производственни объединене чуйоагIа Жабко Нина Михайловна керте латтача цхьоалагIча цеха коллектив. Пхе бетта план 105,6 процент кхоачашъяьй цо, хIаьта укх бетта кхы а дикагIа къахьийгад цеха хIамаш тегараша: ах шера план 20-ча июне кхоачашъяьй цар.

Дика коллектив я цу цеха яр. 54 болхло ва укхаза коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи енна. Из сийлен цIи еннай цеха йиъ бригадах цхьаннена а. Укх гаргарча хана цеха дерригача коллективо из цIи йоаккхаргхиларах дог тийша ба хIамаш тегараш.

Творчески къахьега гIерт цеха хIара болхло, мастер. Хьалха цеха коллективо тегаш хинна хIамаш шин моделах мара яцар. ХIанз 21 кердача моделах тег.

Доккха дакъа дIалоац укхаза берашта тегача барзкъаша. Берий дегаш гIоздахар духьа догамца даь тайп-тайпарча оалхазарий, оакхарий сурташ хул берашта даьча барзкъашта тIалатташ.

КарагIдаьнначох кхоачамбац хIамаш тегараша. Шерра-шера кхы а керда моделаш кийчъю. Кийчъяь керда моделаш цеха художественни совете ювцача дакъа лоацаш хул цеха мастераш торгови болхлой, объединене вичалаш. Хоза хиларал совгIа цу моделех хьаеча изделешка дIадодар планах лаьрхIачул лохагIа ца хилча, издели рентабельни хургйолаш ца хилча чакхъялийтац из художественни Совето. Цул совгIа хIара кIирандийнахьа шоай хIамаш йохкача тикашка баха, уж дIа мишта йолх хьожаш хул цеха мастераш, конструктораш. Цига яь замечанеш кхы ца ейтара кхоачамбоацараш дIадоах. Ийдархоша чIоагIагIа хоаттача кIадашта заказ ду фабрике. КIадаш хьакхухьийтача фабрика коллектива, хIамаш тегарашта, ийдархошта юкъе иштта бувзам хиларо ди тIехьа тоабу цар болх. ХIанзлехьа кийчъеш я цига тIадоагIача шера ярмарке яхьийта езача хIамай моделаш.

Дика вIаштIехьбаьккхаб цехе массови болх а. Бригадашта юкъе шерра социалистически яхь яьржай. ХIара бетта профсоюза цехови комитета итогаш ю яхье яьннача бригадаша даьхача толамий. Хьалхара моттиг яьккхачоа карара-кара тела Ще вымпел лу. Хьалхара моттиг хьожаеш йола бригада производственни хьокхамаш лакха хиларал совгIа производства культура лакха йолаш, общественни вахаре дика дакъа лоацаш хила еза. Къахьегама дисциплина толхаяь моттиг цхьаккха хила йиш яц.

Продукце дикал лакха хилийтара а чIоагIа къовсам лоаттабу цеха болхлоша. Планах тийгача 900 барзкъах диъ барзкъа брак йолаш хилча прогрессивни алапи лац бригадашта. Цудухьа бригадера хIара болхло гIерт брак кIезигагIа хилийта. ХIанз цига арахецача 9 бIаь барзкъах цаI е шиъ мара брак йолаш хилац. ТIехдика тийга арахец цар массехк моделах йола хIамаш. ДукхагIболча болхлоша тийга хIамаш дIаэц технически отдела тIахьожам боацаш.

Ер бутт бовча хана объединене карара-кара тела Ще байракх яккха лерхI цеха бригадаша. ЧIоагIа айденнад цар хьинар. ХIара сменах нормаш 120 — 125 процент кхоачашъеш, хьинаре къахьег нн. Силина Анна Ивановна, Самотоева Евгения Александровна, Ясникова Людмила Михайловна керте латтачеи кхычеи бригадаша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ГIулакхаш дика лел

ДIадахача шера «Чечингушводстрой» управлене чуйоагIача гIишлой - монтажни управленешта юкъе тIехьаюсачарех яр тха СМУ-2. Шера план кхоачашъяьзар оаха. Цу гIулакха дукха уйла йир тха коллективо, керда резерваш гучаяьхар.

Пятилетка хьалхарча шера доккхий декхараш оттадир тхона хьалхашка. Укх шера хий дуларгдолаш кийчъе еза 500 гектар хула майда, хьалдаь даха деза 731 квадратни метр хула наха чубаха цIенош, цул совгIа болх бе дIадоладалийта деза р-29 яха распределителаш йола надтеречни канал, кхыдола балхаш.

ЦхьоалагIча квартале кхоачашде дезаш хинна балхаш 230 эзар сома маьха дар, хIаьта оаха квартала план 124,6 процент кхоачаш а еш 286,7 эзар сома маьха балхаш дир. Цох тхоай низаца кхоачашдаь балхаш 118,8 процент да.

Укх шоллагIча квартале пайда эца безаш хьахийца ахча 380 эзар сом да, цох тхоай низаца кхоачашде деза балхаш 357 эзар сома маьха да. Уж балхаш графикал хьалха кхоачашдеш хьайоатIа тха СМУ-2 коллектив. Укх квартала хьалхарча шин бетта план 104,1 процент кхоачашъяьй, планал совгIа даь балхаш 10 эзар сома маьха да. Укх бетта дукха халонаш нийсъеннай надтеречни канал хьалдаь даккхара къахьегача гIишлошъерашта догIаш делхар бахьан долаш.

Хьалхашка латта декхараш тIехкхоачашдара хьинаре къахьегаш ва бетонщик Богданов Валентин, штукатур Гакуева ПатIамат, сантехник Юсупов Нурдин, машинист - экскаваторщик Яковский Николай, кхыбараш.

И. ВИНОКУРОВ,
«Чечингушводстрой» управлене СМУ-2 керттера инженер.

НИКОЛАЕВСКИ ОБЛАСТЬ. «Баштанский» яхача совхозе ялаташ чуэцаш волча 150 механизатора юкъе шерра яхь яьржай. ДикагIа болча комбайнераша коммунисташа Иванец Александреи (сурта тIа аьттехьа) Белинский Владимиреи декхар тIаийцад шоашта укх сезонах хIаране 900 центнер ялат арда.

Паччахьалкхенга планал совгIа 3000 тоннал дукхагIа ялат дохка лаьрхIад совхозо.

К. Дудченко сурт. ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Чакхдоалаш латт кердача пятилетка хьалхара ах шу. Тха коллективо керда социалистически декхараш тIаийду. ДIаяхача хана Гудермеса мехкдаьттахоша дика толамаш даьхад. Планал совгIа даьккхад 325 тонн мехкдаьтта, 265 эзар кубометр газ.

ХIара коллектив ши-ший участке хьинаре къахьегаш я. Ала деза скважинаш тоxкача группах лаьца. Скважинаш тахкара график халданза 110 процент кхоачашъю цар.

Дика дакъа лоац доахача толамашта юкъе лаьтта кIала ремонт еча нов. И. М. Петрученко керте латтача бригада коллективо. Цу бригада еррига сменаша хIара бетта тIаийду спуско-подъемни операцешта йола план 115 процент кхоачашъяра лакхара декхараш. Бакъда, хIара бетта уж декхараш тIехкхоачашду. Укх шера хIара бетта задани, юкъера лаьрхIача, 120 процент кхоачашъеш хьабоагIа уж.

Мастер нов. В. П. Щербаков латт скважинашта капитальни ремонт еча бригадана керте. № 134 йолча скважинана ремонт е кийчдуш я из коллектив хIанз. ХIанзалца цар баь болх бовзараш тешаш ба чIоагIа чоалхане дола ловильни балхаш цар толамца чакхдоахаргхиларах.

Дукха дувца йиш я Гудермесски мехкдаьттахой коллективах лаьца: уж берригаш дружинникаш ба, хьинаре дакъа лоац цар производственни мероприятешта юкъе. Дукха ба квалифицированни специалисташ, йIаьххача хана болх а беш къахьегамца сийле яьккха нах, масала, А. Фролкин, А. Богданов, В. Беридзе, Б. Батылов, дуккха кхыбараш.

Пятилетка хьалхарча шера задани ханал хьалха кхоачашъяра къахьегама вахте эттаб мехкдаьттахой.

Т. ДАДАГОВ,
«Гудермеснефта» НПУ технологически служба начальник.

АЬТТУВ БАЙНАРИЙ СТРАТЕГИ

ГЕРЗАШЦАРЧА низий Денца дувзаденна 19-ча мае ше къамаьл деш США штабий начальникий Комитета председатела инарала Эрл Уиллера доккхал деш дувцар Вьетнамера американски герзашцара интервенци шерра йоаржаяь хиларах. Белггала аьлча, цо хоам бир, соахка яьча цхьан операцех. Алхха 1965 шера июль беттагара октябрь беттага кхачалца йолча хана, аьлар цо, форда тIарча а фегарча а наькъашка гIолла 10.000 миль гаьна Къулба - Малхбоален Азе дIабигар 200 эзар хIана бац аьнна бола салтий, дIайихьар 2,5 млн. тонн хIана яц аьнна йола припасаш. «Чингисхана ордаш санна, — аьлар американски инарала, — шоай мехках къаьстта даха йиш йолаш дац хIанзара эскараш. Вай деношка герзашцара низаш доазол дехьа, къаьстта Вьетнам санна йолча кIезига дегIаенача лутнен районе дохийташ хилча, хIанзарча общества бIарчча сигмент цига дIайига а шоашта чухьа шоай къаьстта общество лоархIалуш йола, тыла чухьа Iалашо яра йоккхий объекташ хьалъе а езаш хул. Порташ, госпиталаш, наькъаш, аэродромаш, цIи ялара духьалара средстваш, полици, телефон, радиосвязь, массе тайпара ремонтни мастерскеш, кемаш лела наькъаш, тIехьагIа йрахаргйолча гIувнашта эша кхоачам, прачечнеш — уж еррига объекташи службаши а итташ кхы а цу моттиге вIашагIтеха хила еза, нагахьа санна воай эскара доакъош тоъал дика Iалашдаь хилийта вай безам бале. Инарала Уиллера доккха хIама карагIдаьннарг лоархI США герзашцара низаш Вьетнаме иштта доаржадарах. «ВIашагIкхийттача Штатий эскаро, — белгалдаьккхар цо, — боккъал башха контингент нийсъяьй Къулбехьен Вьетнаме — кхоъ тIема дивизии шиъ тIема бригадеи». Цхьабакъда, Вьетнаме американски агресси шеръяларах салоIам беши ораторал сихденнача хана США эскар Чингисхана ордашца нийсдеши ше волча хана Вьетнаме американцаша коталонаш яхара тешал деш йола цхьаккха факт йоалае маганзар США штабий начальникий Комитета председатела.

ХIанз массанена а дика хуш да, американски агрессораша лийрхIараш юкъахлиса хилар. Цар лийрхIадар шоай бIунаш Къулбехьен Вьетнаме дIадигара наькъацеи оакхарой хьисапе Къилбеседехьарча Вьетнама бомбаш чуеттара наькъацеи вьетнамски халкъ кхераде, Къулбехьен Вьетнама Къаман кортамукъален фронтага сихха капитуляци йита, Сайгоне, юххера а, «стабильни» правительство вIашагIйолла, цун новкъосталца Къулбехьен Вьетнамах бокъонца ший колони а Индокитаера тIема плацдарм а е. ХIанз цхьа шу совгIа ха дIаяьннай Вьетнамера американски империализма агресси чIоагIъеннача хана дензь. ХIаьта а американски стратегаша лийрхIача цу хIамаех цхьаккха а кхоачашхиннадац.

ХIанз 260 эзар совгIа салте ва США Къулбехьен Вьетнаме, цул совгIа, вьетнамски халкъа духьаларча тIем тIа дакъа лоацаш да кхы а 60 эзар совгIа американски салте тIавола 7-ча американски флота кемаш. Юххера а, Вьетнаме тIом беш я Къулбехьен Вьетнама аэродромашка санна, иштта Таиланда, Филиппинай, Гуами Окинавеи яхача гIайрений аэродромашка латта американций авиаци.

Маьрша бахача наха духьала газаш хецар, напалм еттар, бомбаш кхувсар, юрташи цига баха нахи хIалакбар, кхыяраш санна йолча зуламерча методех бу тIом американски агрессораша. Дог тоха ца луш дешалургдац Вьетнаме хинна а цига американски интервенташа леладу гIулакхаш шоашта бIаргадайна а болча наха яздаь дувцараш. «ХIанз ер мугIараш яздеш со волча хана, — язду «Монд» яхача парижски газета оагIонаш тIа французски журналиста Робер Гийена, — дийна волаш санна са бIаргашта хьалхашка латт напалмо доагадаьча когех Iоухкаш унзаре юхкаш а йолаш центральни госпитале илла вьетнамски кIаьнк; сона сайна хьалхашка латташ бIаргагу иштта напалмо йоагаяь юхьмараш а йолаш йола Кантора 11 шу даьнна йиIиг; сона дагаух бомбай, снарядий, ракетий, минай гаргаша, пхорчаша цхаралбаьхаи ийрчабаьхаи бола Гуэ госпитале баьда ахархой; сона духьала увтт наькъа йисте цIеша виза уллача ший марах елхаш яьгIа ахархо; сона дагаух тIом лаьгIбенначул тIехьагIа форда гIашлой болча а баьхке, доадаьча шоай берий декъий, царга цхьаккха а дош ца оалаш, дIакхувдадаь ахархой истий». Цу французски журналиста дувц, американо - сайгонски бIунаша авиацецеи артиллерецеи Куангнгаяна юххе Iалаьмате дукха юрташ Iошаьр мишта яьяр а баха дукха нах боа мишта баьбар а. Цо дувц, американцаша огнеметашца Дананга юххера маьрша юрташ мишта йоагайора, Дукконеи Метханаи гоннахьара дуккха юрташ напалмаца, бомбашца, артиллерийски снарядашца хIалак мишта яьяр.

ЦХЬАБАКЪДА, американски бIунаша леладеча оакхарий хьисаперча гIулакхашта могаргдац вьетнамски халкъа лоIам, паргIатонгеи кхычарех тийша хIама ца хиларгеи кхача гIерташ долча цун уйла кагъе. Ши шу хьалха Къулбехьен Вьетнама Къаман кортамукъален фронта тIахьожамаш хинна территори цу мехка ерригача территоре кхаь даькъах ши дакъа яр, хIаьта хIанз Къаман фронта тIахьожам лоаттабу берригача мехка бахача 14 миллион нахах 10 млн. саг вахаш йолча Къулбехьен Вьетнамерча территорех — 4/5 дакъа. Къулбехьен Вьетнаме бахача наьха законни вола викал тахан Къаман фронт я. Цунна юкъе дакъа лоац 20 политически партеи организацеи. Шоай каннибальски гIулакхашца вьетнамски халкъ кхерадапзар американски агрессораша, кхы а дукхагIа чIоагIйир океанал дехьара кхайканза баьхкарашцара цун гоамал, кхы а дукхагIа чIоагIо йитар ший даьхе паргIатеи кхычарех тийша хIама доацаши хилийтар духьа лата. Лакхе хьоахаваьча французски журналиста вийннача тайпара, «бомбашца из мохк хIалакбара новкъостал дергда американцаша, цхьабакъда, из цIаккха а барта гIоргбоацаши оккупаци яйтаргйоацаши хургба».

ХIаьта Сайгонера марионеточни правительство чIоагIъе Вашингтон гIертарах лаьца аьлча, из а иштта мара чакхдаланзар. Цу тIа а гучаяьлар чIоагIа хьокхамера цхьа закономерность. ВIашагIкхийттача Штаташа шоай марионеткана новкъостал дукхагIа ме ду, дукхагIа меллу цун гIулакхаш. Ховш мадарра февраль бетта Гонолулу хиннача совещане президента Джонсона доккхал а деш белгалдоахар Кицара а сайгонски режима керте латтача кхычарпара а «доттагIали» «дег тIара» гIулакхаши. США президента наха хьалхашка дош делар царна кхы а дукхагIа экономически тIемеи новкъостал де. Цхьабакъда, Ки клика кхоачаш Гонолулуре Сайгоне юха кхачанза яр йоккхалга диллача хьалхагIа ца хинна тайпа антиправительственнии антиамериканскии выступленеш кхыметтел Сайгоно тIахьожам лоаттабеш йолча а мадарра аьлча американски бIунаша дIалийца йолча а районашка йолаеннача хана. Къулбехьен вьетнамций цу выступленеех Дананге, Гуэ, цхьайолча кхыча городашка Ки режим дIаяккхари американцаш юкъегIертилга соцадари духьа гIеттача дерригача халкъа восстанеш а хинна дIайолаелар. Американций новкъосталца къулбехьенвьетнамски городашка гIайттача наха къиза низаш даьдале а, (цхьан Дананге вийна а човнаш яь а эзар саг вар), тамаш я американски агрессораша Вьетнамера шоай гIулакхаш цунца тоададале. Тоа ца дарал совгIа, кхы тIа а толхадаьд: цар кхы тIа а совъяьккхар американцашцареи Сайгоне цар оттабаьрашцареи халкъа гоамал.

Дананген Гуэи бахача наьха восстанеша, Сайгоне, Далате, Къулбехьен Вьетнама кхыча городашка хиннача дуккхача наьха демонстрацеша цIаьхка а дог тешадеш хьахьекхар, американски империализмо цу мехка лоаттабу тIом дерригача халкъа духьала лоаттабеш хилар. ВIашагIкхийттача Штаташа Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара йолча Къаман фронта духьала лоаттабу тIом. Цунца цхьана бокъонца бола тIом лоаттабу цар хIанз а цар кара йолча мехка районашка бахача наха духьала а. Марионеточни сайгонски эскарцара вьетнамцаш хIанз каст-каста юхабувла баьннаб Кортамукъален Эскарцарча шоай дай - мехкахошта духьала тIом бе ца а тугаш. Къулбехьен Вьетнамера каст - каста хоамаш ух, сайгонски эскара бIарчча подразделенеш Кортамукъален Эскаргахьа ювл е городашка гIайттача нахах дIаетталу, масала, марионеточни эскара 1-ча дивизе из даьчча тайпара яхаш. «Сентлуис пост - диспетчт» яхача американски газета корреспондента Ричард Дадмена Гуэра баьча хоамах, «цу городерча а мехкарча кхыча моттигашкарча а хьалаша кхы тIа а бакъду, Вьетнамера дIаяха е мехка дизза доал делгеи тIема дизза кулгалделгеи шоай бе долла деза ха США-на гаргакхаьча хилар».

ВЬЕТНАМЕ лоаттаеча американски агрессе цхьаккха перспектива ца хилар геттара дика кхетадеш долча, шоай колониальни доал тIема наькъаца вьетнамски халкъа качдоллалургдоацилга гучадаьннача хьалашка американски политика кулгалхой тIалатта гIулакхаш теркалде дезаш бар аьнна хеталу. ХIаьта факташа хьахьокхар кхыдар да. Ший агресси Къулба-Малхбоален Азе кхы дIахо а шеръе лаьрхIа я американски империализм. ТIа-тIа дукхагIа совдоахаш латт Къулбехьен Вьетнамера американски бIунаш, хIаьта ер шу чакхдалалехьа цу мехкара уж бIунаш 400 эзар сагага дIакхоачаде лерхI, дIахо йодача хана уж кхы а дукхагIа хилийта гIерташ я уттаеш йола планаш — 600—800 эзар е кхыметтел 1 млн, салтечунга а кхоачаш. Цу цхьан ханна США авиаце оакхарий хьисаперча къизалца кхы а чIоагIагIа бомбаш чуетт Вьетнама Демократически Республикана.

Американски кепайоазоно деча хоамех хьагучох, Вашингтонера уйлаш тайп-тайпара я. Цхьабараш Къулбехьен Вьетнамера США гIашлой бIунаш дIахо дукхагIа хилийтара тIехьа ба, цу тайпарча эскалаце кхыча паччахьалкхенашка боалаш тIом шербергба аьнна а хеташ. ХIаьта вокхар аьлтернативана метте хьалхадоах Вьетнаме бомбаш чуеттара программа шеръелга, из а, кепайоазоно белгалдоаккхачох, иштта тIехье зуламе хила мегаш доллашехьа а. ХIаьта уж хабараш дувцача юкъа США правительство дIахо а массе оагIорахьа тIема эскалаци еш я. «Вашингтон пост» яхача газето белгалдоаккхачох, «тIом шербара тIаберзабаь ший никъ дIахо кхухьаш я Джонсона правительство». Американски стратеге керттерча наькъаша, язду газето, кхы тIа а низаш совдахарга вуг: бIунаш дукхагIа, герз дукхагIа хилийтарга, Къилбаседехьарча Вьетнаме бомбаш чуетта объекташ шерагIа чулацарга.

АМЕРИКАНСКИ империалистий из стратеги — аьттув байнарий стратеги. Коталонаш яхаргьяц цо Вашингтона, хIана аьлча Вьетнамера США агресси дукхагIа шер ме лу, дукхагIа чIоагIлургья цунна духьалъоттара йола вьетнамски халкъа уйла, тIа-тIа дукхагIа хургда СССР-гахьара, кхыча социалистически мехкашкахьара, дунен тIа машар безаш мел долча низашкахьара паргIато бахьан долаш къовсам лоаттабеча вьетнамцашта деш дола новкъостал. Кхыметтел Американа шийна чухьа президента Джонсона политически партецарча деятелашта юкъе а тIехьа тIа-тIа дукхагIа кхетадеш боагIа, ВIашагIкхийттача Штаташа вьетнамски халкъа духьала лоаттабер зуламера цхьаккха перспектива йоацаш бола тIом хилар. «Дувцаш хала-м да, дале а, аз сай дагахьа беш бола соцам, ВIашагIкхийтта Штаташ Вьетнаме агрессор хилар ба», — аьлар сенатора - демократа Эрнст Грюнинга. ХIаьта цхьаькха сенатора - демократа бIеха, пайдана боаца, юридически бокъо йоаца тIом ба аьлар вьетнамски тIемах, хIаьта президента Джонсона арахьара политика — дош хургдоацар. Иззаморг балгалдоах американски кепайоазон цхьайолча органаша а.

Вьетнамера США моральни, политически, тIема гIулакхаша хьахьокх, социализман машарен доккхий низаш дунен тIа долаш йолча укх вай хана шоай паргIатон кхычарех тийша хIама ца хилари бахьан долаш халкъаша лоаттабу турпале кортамукъален къовсам тоIабе империализма низ кхоачарг ца хилар. Цунца керттера урок лу Вьетнамо американски агрессораша.

В. КОЗЬЯКОВ.
(ТАСС).

Хьамзат ОСМИЕВ

СОМИЙ ГА ЙОГIА

Водачоа, воагIачоа,
КIаьдвенна хайначоа
Шийла Iи хургдолаш,
Баа сом хургболаш
Хьай наькъа йистошка
Сомий га йоагIа, —

Водачо, воагIачо,
СалаIа хайначо,
Хьа Iийне салеIа.
Хьа сомий чам баькхя,
Iа дальчох тоам хинна
Баркал аргда хьона.

ЛОВ СОНА

Цу Iийне Iохайжа
БагIарех ца хьегаш,
Дечунгахь юхь тайжа,
Хьаьнала къахьегаш
Вахилга лов сона,
Лелилга лов сона,
Лаьттан тIа юта лар
ТIехьено къоабалъеш,
Кхоаненна эшаргдар
Хьинаре дебадеш

Вахилга лов сона,
Лелилга лов сона.
Мехкага во деча
Се хьалха ва латтеш,
Халкъага кхаъ беча
Дог гIоза ва латташ
Вахилга лов сона,
Лелилга лов сона.

Джемалдин ЯНДИЕВ

БАЛХА IУЙРЕ

Ахкан Iуйре, —
Балха Iуйре
ДIайха са доахаш,
Чехка гIа боахаш
— Ма сийрда яьнна,
Ма гIозъяьнна
ЙоагIа хьо!
Сега уйла,
—Маьрша уйла
Ткъам техе,
Ловза яьккхе

Ма беркате
ГIетта хьо.
Балха цхьоагIо,
Барта чIоагIо
Хьа кхашка гуш я,
Говзача кулгаша,
Маьршача уйлаша
Беркат даь
Дошоца лепаш,
Сухалбе яхаш
Ялаташ латташ да.

Саид ЧАХКИЕВ

АХАРХО

Халла лувзаш дахчан ши ког,
Дахчан гIажамаш етташ,
Водаш ва из.
Лазаш да дог,
Лазаш да из геттар,
Водаш ва из.
Цун кIайденна
Чеш ловзаду михо.
Вахар дезаш ва бер санна —
Пенсионер-тIемхо.
Кадаш вац из.
Цун уж когаш...
ХIайт, цун доаца когаш!
Цхьабараштa-м дезац когаш,
Шийн мехкадеш ара,
Латаш, тохаш, бIеха лараш
ЦIагIа чукхахь мара.
Курра айбаь шин кIай корта,
Водаш ва из шортта,

БIарга мел гур да цун кхоаччар,
Юхасоц из цIаьхха:
Лаьтта...
Лаьтта...
БIарг ма кхоачча
Уллаш да из аьха.
Сеца латт из.
Цун уж ши ког...
ХIайт, цун боаца ши ког!
Къоначарна когаш деза
ЙоIа духьал аха,
Халха яьлча шийна езар,
ТIеххьа чувла халха,
Цо-м шийн ши ког хилча геттар
Оахаргдар из хьаьна лаьтта.
Шевар тхьайсав.
Лампа сега
Из хул-вагIаш ишттa,
Когаш дийна долча сагах
Лаьца яздеш книжка.

Ахьмад ХАМХОЕВ.

СО ТЕШ

Тешаш ва со, ва са Даьхе,
Хьа хозача кхоаненах,
ХIара денна хозъеш, тоеш
Къахьегача турпалех,
Ва со тешаш адмий вахар
Эрга дувлаш латтандаь,
Наьна хьехам сайна телаш
Парти сайца йоландаь.
Ва со тешаш акха мехкашка
БIаьстан зиз техандаь.
Йокъал лаьттача доккхий фордаш
ТалгIеш етташ латтандаь,
Ва со тешаш Ленина биллача
Сийрдача новкъа воданадь,
Со цу новкъара вокккхаргволаш
Зама йогIаргйоацандаь.
Ва со тешаш, хьамсара Даьхе
Нана санна езандаь.
Хало-оатто ловрг а йолаш
Цо со шийна кхевендаь.
Тешаш ва со, ва са Даьхе,
Хьа хозача кхоаненах,
ХIара денна хозъеш, тоаеш
Къахьегача турпалех.

ПАРТЕГА

Нанна моттел нана хинна
Иразах ца хьегийташ,
Хьо я лоамаш ареш хозъеш,
Са дог даим хьоца да.
Хало ларах адмаш бахьан
Хьайна оатто ца лехаш,
Хьо я даим хьалха латташ
Са дог даим хьоца да.
ХIара цIагIа хIара коа тIа
Адмий вахар гIоза да,
Иштта ираз Iа тхона деннад,

Са дог даим хьоца да,
Боча кхеваь, хьамсар Даьхе,
Денна хозлуш, тоалуш я
Даим бIаьсти Iа тхона кхеллай.
Са дог даим хьоца да.
Даькъал хилда Iа мел леладер
Тхо массаза а хьоца да,
Дика мел дараш хьогара хиннад
Са дог даим хьоца да.

Литературни оагIув

А. ВЕДЗИЖЕВ

ЛОТЕРЕЙНИ БИЛЕТ

ДУВЦАР

ХУРГДАР хьалхха ховш хул цхьацца бола нах. Цар дувцаргда шоана малх цIара маца баргба, бутт маца лоацаргба, хьанаьхка йоI хьанга а маца а маьре гIоргья, хьашт дале... Кхы дIахо сенна дувц из, вайна массаненa ховш ма дий хургдар хьалхха ховш нах хилар.

Уйла ел оаш, лор а вац из пхьар а вац, бакъда цу тайпарча саго хьанаьхка йоI манехка воIага маьре йода цо оале, цо аьнначa хаnна из яха кoriginally коpоргья. ТIаккха миштa аргда из кхоллама болх бац, цу тайпарча наха хIама хац? Сона-м оалалургдац из.

Цу тайпарча нахах саг ва тха лоалахо Довт. Шек ма хилалаш, цо хургда аьннача бIаь хIамах деаткъеи итт хиланза ца Iе йиш яц шоана. Сайна ховччара да аз дувцар, хIана аьлча тхои Довти лоаллаха даха цхьа бутт, е цхьа шу хинна Iац. Цхьана хьалххийнад тхо, лоаллаха дахаш къона къаденнад, тIаккха соначул дикагIа хьанна ховргда Довт хургдар хьалхха ховш ва, е вац. Цхьаннена а ховргдац, е ха йиш а яц.

Шоана ховш ма дий со пенсе ваха шоллагIа шу долга. Со санна пенсе ва Довт а. ТIаккха оаш кхеталу хург ма дий, вIаший лоаллаха дахаш а хилча, шаккхе пенсе а хилча тхо дуккхагIа йолча хана цхьана хулаш хилар. Гидуарг малхага санна тхоайла тIаувзалу сои Довти. Фу дергда хIаьта, тха дукха ла дахачох деначох дувца, тхо дика кхет оахош дувцачох.

Кхы цхьа бахьан а да тхо тхоайла хьерчадала. Шийн цIагIара къайле дIаювцаш-м хилац, дале а оаш из нахала доаккхаргда моттац сона. Боккъала дар аьлча цу тайпара къайле йоацаш-м цхьаккха дезал хург а бацар. Дале а иштта ма йий сага оамал — шийн цIагIардар нахах лечкъаде гIерташ.

Шоана дага ма доагIий аз юрта совете кучерал болх баь дуккха а шераш. Шоана-м моттаргда кучерал цхьа дош доаца хIама да. Бакъда, со санна шо цунах кхетаре шоана из моттаргдацар. Кучера болх — чIоагIа бехктокхаме болх ба. ДIа уйла ел оаш: председатель районе воде—со воацаш мегацар, аргIе воде — Iабас председатела уллув, кхыча сихача гIулакха из воде — со цунца цхьана. Иштта ба из кучера болх.

Из дерригa аз сендухьа дувц укх сахьате кхеталергда оаш. Сайх шо ниisса кхеталга лов сона. Шоана ховш ма хилларa кучерал болх баьча дуккхача шерашка сатоссаш цIагIара ара воалар со, ха яхача мара цIагIа чувагIацар. Иштта ма бий из юрта советера болх, ха къовса йиш йоацаш, кIаьдвеннав, е кIаьдвеннавац аьнна доацаш. Цудухьа хIара денна яхар санна латкъаш хулар Вазипат. Iийрийна балха дIаводаш а из леткъар, сарахьа балхара чувеча а из леткъар.

Укх вай цIен, укх цIен-нана я яхача са цхьаккха уйла еш вац хьо — оалар елха а чIехкаш. — Вижа мара укх чу вагIац хьо, хьоца яхача укх дуккхача шерашка цхьан ден мукъах а хьоца дагара дувца хьогаш хьайоагIа со.

Сона-м ховра из бакъйолга. Из кхетаде хала дацар. Со шийна ца везаре, сона дагара дувца ца ловре, со массаза шийна уллув хург хиларах тийша ецаре сенна дора цо сога маьрел. ХIаьта а де хIама дацар — бехктокхамерча гIулакхе вола саг цIаккха паргIата хилац. Из цо ца кхеталарах а-м бехк биллацар Вазипата. Цунна сенах ховра мелла лоархIаме декхараш да аз кхоачашдераш, цо цIаккха юрта совете а кхыча паччахьалкхен учреждeнешка а болх баьбацар.

Иштта дIайодар ха. Со дIаIаьмавар Вазипата хаддаьза сайга беттача бартага. Сона хьалхе а ховра сарахьа чувагIаш сайга цо фу аргда, Iурра дIаводаш из мишта леткъаргья. Нагахьа дуккхача шерашка из хьадоагIаш долча тайпара, сайга цо барт ца хьекхача тамаш ергъяр из. Гаьннара хезаш йола тамашийна пандара йиш цIаьхха къьаьча санна хетаргдар.

Се балха волча хана хиннар да аз дувцар. Да-те. Из-м массанена ховш дар цу хана. Е цхьанне тамаш а ядар. Бакъда, массанена Вазипатах къахетар. Миштa мегаргья сесаг, оалар, цIаккха а вижа чувеча, е сецца водаш мара мар бIарга ца гуш.

Бакъда хIанз са цIагIа доаллар шоана цхьаннена хац. Цудухьа дар аз шуга сай къайле нахага ма ювца алар. Аз хьалхе дIа ма аьннадий шуга, цу тайпара къайле йоацаш-м цхьаь цхьаккха дезал хург а бацар вай йоккхача юрта. Кхыча юртех лаьца ала хац сона. Шийна ца ховр дувцилга дика дац. Со цIаккха хиннавац ца ховр дувцаш.

Сай цIагIа хIанз а каст-каста гIар эккхаш хилар да со шоана дувца воаллар-м. ГIар аьлча а дов. Бакъда, из со кучер волча хана хиннача довна тара дов дац. Кхыча тайпара дов да.

Къона йолча хана, безам баъал йолча хана, — оал сога хIанз Вазипата, — хьера кIиг мо мара гуш вацар хьо. ХIанз къаснна со лорае хайча санна цIагIара араволаш вац.

Хьайла мишта дувц хIанз. Сайна из ца йовзаре-м эгIаз гIоргвар, раьза хургвацар. Сона-м ма хой се воацаш из мегаргйоацилга. Ховргда-кх чу ца воагIаш ди-буйса даьккхача. Лувчара соца-м ергьяцар Iа. Чехкача хин хьоарсамо кхестаю хьайра соцае аттагIа хургдар из соцаечул.

— Со букъ лазаш я, — дов дергда хьона. — ШоллагIа ди да са аьтта ког дIалаьца... Хьо мича лел а ца ховш айлаюкъе лел. — Со чу ца воагIаш хьевелча цу тайпара дов хулар. Боккъала дар шоана ховлга лойя со цIагIара аравала хьевелча а, арара чува хьевелча а дов хулар сона.

Кхалнаха иштта хьаьха хургда-кх из — боккхий хилча вIалла баге вIашта а ца юллаш лувлга. Фуд дага ца дохаш, ца оалаш. Букъ лаз яхаргда. Дог лаз яхаргда. Ког лаз яхаргда. Бакъда, мотт лаз вIалла аргдац. Тамаш еций селла дукха лебеш хилча мотт а лаза ца балар.

Из-м дерригa а керттерчунга кхача гIерташ дувцар шоана. Хургдар Довта хьалхе ховш хиларга кхача гIерташ.

Нагахьа хьалха тхо балха долча хана Довти сои цхьаццa моттиг нийсъелча мара вIашагIкхеташ хиннавеце, хIанз хIара денна яхар санна цхьана ва тхо шиъ. Е со волча хул, е из волча хул. Шаккхе пенсе ма вий тхо шиъ. Лоалаха дахаш къа а деннад. Кхы цхьаькха бахьан а дар Довтаца барт товш хилара. Вазипат цIаккха духьал хилацар тхо шиъ цхьана хулаш хилара. Оаш а кхетадеш хила мег из хIанад. Вазипата ховра хургдар Довта хьалхе ховш хилар. Дале а ше аьнначоа ниисса хетар цунна Довта хургда аьннар. Из цунах теша моттигаш-м Вазипата дуккха а нийсъенназр. Цо делхаргда аьлча догIа делхар, цо хьожаргба аьлча малх хьожар. Аз ма аьннадий шуга, Довта хургда аьннача бIаь хIамах деаткъеи итт хулар.

— Дала керта дика хьаькъал денна къонаха-м ва, — оалар Вазипата Довтах.

Гуччахьа хьаоалаш деце а аз-м кхетадора из кIезиг-дукха сайна Iоттар еш долга. «Хьа керто хIана бац иштта болх» яхилга дар из сога. Шийна сох иштa хете а, Довта массаза соца цхьана хулаш хиларах а кхоачамбора са йоккхача саго. Из тешар сона во болх тIабоагIаш хилча Довта со цунах лораверзхиларах, харцахьарча новкъа воде — цо ца вохийтаргхиларах.

Массаза а санна цхьан дийнахьа юртарча почте пенси хьаэца вахар сои Довтеи. ХIанзалца пенси хьайийцача эгтара хьалха магазине долхаш яр тха оамал. Керда товар деналий хьажа цхьацца хIама эца. Цунга дIа а Iаьма, цхьанне шоллагIчоа хьалха даккха дезаш хилацар тха из. Гуржий чайи шекари доацаш тхо мегаш дацар, нагахьа кхы хIама эцилга дийс ца лойя а.. Цудухьа хургдар-кх из цхьанне а хьалха ца доаккхаш тхо почтера магазине долхаш хилар. Бакъда, цу дийнахьа кхыча тайпара нийсделар тха гIулакх. Тхоашта дага а доацаш.

Лотерейни билеташ эца шоашта, кхоачадалале, — аьлар беззаме почте латтача йоIо. — Хьанна хов, кхаж боагIий а.

Довта сона бIарахьежар. Со Довта бIарахьежар. Из сайна бIарахьажара бахьан аз кхетадацар, бакъда со цунга-м хургдар хьалхе из ховш воландаь хьежар.

— Гой, укх билетах кIувс боаккхаргба, — тхона хьалхашка билеташ Iодехкар йоIо, йоаккхаргъяр цу тIа хьалххе белгалъяь йолаш санна — укхо хIамаш ютта машин йоаккхаргъя, укхох...

ЙоIо дувцачох, лотерейни билетах яьха хIамаш дIаоттае моттиг кийчъе езаш мара дацар.

— Фу хет хьона, ийцача бакъахьа дий? — хаьттар сога Довта. Из-м сога хетта эшаш дацар, цо яххачоа раьза хургвар со-м.

Хетта эшац хьо раьза вале, — жоп делар аз.

Ткъо билет ийцар Довта, царна юкъе йоIо хIамаш йоаккхаргья аьнна белгал мел даьраш а долаш.

— Аз йоаккхаргйий-те хIама? — хаьттар аз йоIага сай дагахьа из цун кара хиларах тийша а волаш. — ТхоIа ма дар хIамаш ютта машин эшаш... йоккхача сага хьалха санна магац тха.

Шек ма хилалахь, — тешавир со йоIо. — ХIамаш ютта машин хьай цIагIа латтарг лархIа мегаргья хьона.

Со цхьаккха шеко йолаш вацар айса Вазипат гIадьюгаргхиларах. ХIана йолац из гIал, из-м да а да гIадъяха хIама. 30 кепигах хIамаш ютта машин хулга бегаш мичаб. ХIанз-м ховргда хьона са корта Довтачул вогIа болх беш боацилга—уйла йора аз са-сайца.

Гой, аз фу ийцах, — Вазипата хьалхашка Iодехкар аз айса ийца лотерейни итт билет.

— Уж фу кавьхатилгиш да? — хетаьзар йоккха саг.

Велавелар со. Шийна фуд ховре-м яхаргдацар цо билетех кавьхатилгаш. Вешта цунна-м бехк буллалга а яцар. Эггара хьалха ийца ма дарий тха цIагIа лотерейни билеташ.

Уж мишта ловзадеш да а, царех хургдар а дIадийцар аз Вазипатага.

— Хьайга хьежжа да Iа леладер а, — раьза хиланзар Вазипат—ахча дIаккхесса чувоагIа. Нах эгIабаь ба мотт хьона 30 кепигах хьайна хIамаш ютта машин яла... Из иштта хинча Довта уж ийца ма дукха ха хургьяр.

Цкъарчоа сов эгIазваха дихьа а дихьа билеташ почте ягIача йоIага юха дIадала дагадехар сона. Йоккхача сага духьа из паргIата яккха гIерташ со лел, тIаккха укхо соах бехкаш доах. Доах-те, баркал ала дезача, раьза хила езача соах бехкаш доах-кх.

Довта. Довта дисбIара иккхар со раьза воаццаш. Аз-м итт мара мича ийцад, ткъо ийцар хьона Довта... БIарчча ткъо!

Ца тешаш сона бIарахьежар Вазипат.

— ДIа а гIойя хатта хье ца теше, — тIачайхар со. — Соцара дIакъаьста шийн ткъо лотерейни билет а ийца чувахар хьона.

Массаза хулача тайпара шийна из дага а доацаш тхона юкъера машара малейк хилар Довтах хIанз а. Цо билеташ ийцалга хайча аз уж ийца раьза хилар Вазипат.

ХIанза-м дIалаьнна хIама да из, бакъда тIехьагIо-м дехке ваьлар со айса уж билеташ ийца. Дехке валар-м фу дар хьона, цIагIара водача-м кхаьчавар. Лотерейни кхаж тессачул тIехьагIа хиннар да аз дувцар-м. Нийслуш хул цу тайпара хIама-м. Хул даьра, хьалххе иштта нийсдича санна-м. Вайна везачоа ма нийслулда из. Из иштта хулилга хайнадаларе-м хьалххе а моллагIа цхьа хIама дага ма лоацаргдарий аз.

Iурра вера тханцига лоалахой кIаьнк. Вера ше сона доккха дика дахьаш воагIаш санна. Бе доаллаш газет а долаш. Тессача кхажа таблица тIайоала газет.

— Iабас, — йоах ше сона цхьа гIулакх дерг а лерхIаш. Хьай лотерейни билеташка хьажа, аз таблица тIайола газет денад хьона. Из дена-м дика болх баьбар цо, вешта Вазипат цIагIа йоаццача гIолла ва мегаргвацар. Кхаж ца боагIе а цунна хIама ховргдоацаш.

— Жи, — йоах Вазипата, — хьажал вай кхаж бенабий. Довта аргдацар хьона шийна цаховре боагIаргба.

Со-м се вар из кхадж барга чIоагIа сатувсаш. Ца хилча санна эцаргдар аз уж билеташ. Бакъда... Бакъда, пайда бий ца беча. Довта боагIаргба-м аьннадар, бакъда ба-м банзар. Аз ма аьннадарий шуга цо хургда аьннача бIаь хIамаш деаткъеи ткъеста бакъ хул аьнна. Из бакъ ца хулаш дола цаI хинна хила деза-кх цо са кхаж боагIаргба алар. Цабар-м хIама а дацар, со цунна бехке волаш санна, сона из ловш хинна даларе из боагIаргболаш санна Вазипат сога гIерташ хинналга мара. Тешаргдий, шо, цаI, духхьал цхьалха цаI эшаш хилар бахьан долаш дисар-кх са билетах цаI кхаж ца боагIаш. Лотерейни сере номер 14561 яр, тIаккха кхажа тIара номер 14562 яр. Тамаш еций?! Вешта фу пайда ба цун ираз ца хилча. Билетах йоаккхаргйолча хIаман духьа-м яхац аз из. Нагахьа из иштта нийслургдолга хайданадаларе Вазипата дIахойтаргдацар-кх. Сатем-х боаберг мича бар са цо.

Хьажа а хьежа эца мегацар Iа из, — йоах, сона хьалххе а кхаж боагIаргбар малагIа да боагIаргбоацар малагIа да ховш хилча санна. — Iайха деш дар уйла а еш де мегаций.

Довта-м яьккхар велосипед, аз хIама яьккхаеце а. Цунах-м цо де хIама дацар, къавеннача дийнахьа велосипед хехкаш мича леларгвар из. ХIаьта а виIий воIа совгIат делга хилар цун. Из а ма дий цхьа гIулакх.

ХIана ала хала да Вазипата сона тIехбеттамаш белга мел дIаьхлургдар. ХIама атта дицлуш мичий из. Кхы цхьаькха хIама гучадаллалца дицдолийтаргдац. Вешта хIанз сона тIехбеттамаш бе йиш йоацача эттай из. Шо-м теша хургдац цунах, из кхоллама болх ба аьлча. Бакъда, со кхолламах тешаш ва. ЛадувгIа оаш кхоллама болх беце цу тайпара хIама мишта нийслургдар.

Цхьа бутт баьннача гIолла юха а сай пенси хьаэца почте ваха волаш цхьа билет ийцар аз. Духхьал цаI. Вешта из ийцалга аз Вазипата дIахайтар шоана мотте гIалат да шо. Хайтаргдацар цхьаккха хIаман духьа-м. Хинна дIадаьнна хIама ма дий из, аз цу хана сайна хийттар аргда шуга. Йоаккхача хIамангачул чоагIагIа сатувсар аз Вазипата сай е йиш хургйолча куралга нагахьа кхаж боагIе. Мишта тувсацар из, дицдала йиш ярий цо бу тIехбеттамаш. Цудухьа хургдар-кх из са аьттув балар а, сайна дага а-ца хиннача тайпара са кхаж бар.

Таблица ара ма яьлла а къайллагIа почте вахар со, цхьаннена водий а ца хойташ, сай кхаж боагIе а, ца боагIе а цхьаннена ховргдоацаш. Кхычарна хар-м сона новкъа а дацар Вазипата ца хайча.

Дукха яха хьо, — дийхар аз почте ягIача йоIага, — хиннар вайна шиннена мара а ховргдоацаш укх са билетага хьажал.

Дог доахе а кхаж -м боагIаргба аьнна сона дага а дацар. Цу тайпара кхаж-м хIаьта а. Цудухьа кора хьалхашкара дIа а ваьнна пенца латтача гIанда тIа Iохайра со. ЙоIо сайга фу оал халцца.

ЯгIачара урайккхар йоI. Малх санна гIоз а яьнна цкъа сога хьож, тIаккха билетага хьож.

— Iабас! — цIогIа детт со юртал арахьа волаш санна! Iабас!

Фу хиннад цига? — Корага вахар со. Саготде эшац хIама дац из-м, дойя а 30 кепиг мара дий из.

Фу дойя, фу дувц Iа, ела а елаш цIогIа ухар йоIага. Машина... «Москвич» яьккхай Iа.

Шоашта ма хой шоана из санна долча хIамах тешалургвий. Цхьан билетах йоаккхалгах.

— Воккхача сагаца бегаш белга дика дац, — йист хилар со раьза воаццаш. — Тоам бац хьона.

— Фу бегаш бувц Iа, — цхьан бе газет а лестадеш, шоллагIча бе са билет а доаллаш ше ягIачара хьааралккхар йоI, — гой, хьажал, — сона хьалхашка Iодиллар цо газет. Цу хана сайна хьалха дагадехар фу дар хIанз сона хац. гIалдвахар дар, е Вазипата бекхам бе йиш хилар дар. Хетаргахьа шоллагIа дар хила мегар. ХIана аьлча, дийхк лаза доалар са хьалха ийцача билетах кхаж ца бар цо тIехдетташ.

ХIахьи, — аьлар аз, се чу ма кхаьчча а кхаж бена билет Вазипата хьалхашка Iо а дуллаш.—ХIахьи, из я хьона машина. Цатешаш сона бIара хьежар Вазипат. Цунна фу хет аз дика кхетадир из сайна бIарахьежарах: хьаькъалах талханза вий-те, йоахар цун бIарахьажаро.

Фу машина ювц Iа? — хаьттар цо, — кхаж а ца боагIаш довнзарий уж билеташ.

Довнзар даьра из-м — ях аз. — «Москвич» яьккхай хьона цунах.

Из сох цу сахьате тийшар моттий шоана? Мачара, тешанзар, шо дахалда. Бакъда, дукха ха ялале сона ловцаш даха лоалахой, юртахой со волча гулбала болабелча тийшар. Аз аьнна-м хайналацар царна са кхаж бенилга. Почтера йоIагара хайнадар-кх. Машина ше яьккхача санна из хиннаяр-кх мел вайначунга кхааш даьхар.

— Массехк бутт ба вай Бадруддин волча ца долха, — йоах беррига нах а болаш Вазипата сога. — Цунах бIаргтоха даха деза вай.

Бадруддин Вазипата йиший воI ва, районни центре вахаш а волаш. Вешта хIанз сенна дувц цига гIолга, кхы из дувца ха йоацаш санна.

— Хала ваха везац цига-м. — ях аз. — Ши эппаза дIаделча автобуса ах сахьат далале дIа ма кхоачавой цига.

Ховргдар шоана цу хана Вазипат сона бIарахьожаш шоашта яйнаяларе. БIаргашца со ваа из йоал-м моттаргдар.

— Со хIана йода автобусаца, — йоах, вай воай машина хилча со хIана йода автобусаца?

Нах дIабаххалца мукъах сабар даьдалар. Царна фу моттаргда иштта деча къамаьлах. ХIанзалца тхо тхоай машинаца мара цIагIара ара ца дийлча санна.

— Машина-м хьаэца а ма езий, — ях аз, кхы ала хIама а ца хинна, — Лалла хьан лоалларгья из?... Лалла ха а ма дезий из.

Бхийтар моттий шоана Вазипат аз яхачох? Е нах дIабаххалца сабар дир моттий шоана? Мичара.

Хьо веций из лалла, — йоахар раьза а йоацаш. Къона къа ма веннавий хьо кучералла болх беш... Iа цига болх баьча хана машина меттел аэроплан лалла а-м Iомалургвар.

Духьала йист хила йиш мича яр цунна. Сесагацара дов хала ма дий. Саготала алац, сесагаца дов хилча кхуврч шийла хул аьнна. Цудухьа сатехар-кх аз а,

ХIанза-м биц цо сона тIехбеттамаш. Массаза елаенна, беззаме я соца.

Билеташ ийцарий Iа? — хоатт со пенси а дахьаш чу массаза воагIа, — Уж кхоачадалалехьа билеташ эцалахь...

Махьмад-СаIид ПЛИЕВ

ВЬЕТНАМЦАШКА

Дуненна, машара кхерам тIатувсаш
Вьетнама мехка тIа моастагIий хьувз,
Сигалар Iоажала бомбаш чукхувсаш
Шоай цIеша биза гIа янкаша лувз.
Лаьтта мехк дIайха цIий мукъале ца хеца,
Хьацарца мел кхеллар
КIур лелхаш доаг.
Кхерама могаргдац
Вьетнамцаш эца,
Янкашта корогба
Шоай каша кIоаг.
Иштта дар цхьан хана
Са нана лаьтта,
ЧIоагIа бар Советий
Мехка баь гом.
Хецанцар моастагIчо
Тха мукъале атта,
Къоаношта гIанахь гу
Из бирса тIом.
Цу янкий гебагIаш
Къийгаьд тха мехка,

Английски танкаша дора таташ.
Малхбузехьа немций бар боагIаш чухехка.
Варий те цу хана тхох ца латаш? —
Ахкийсар гебагIаш, латтийсар танкаш,
Немций а дIахьекхар доазонах бат.
Ейдар уж йовсараш
Шоай ма кхув хехкаш,
Ленина сийлахь мохк хIанз чIоагIа латт!
Къувсийта. Эшаргба!
Хано лоI лоамаш.
Вьетнамцаш,
Советский халкъ шуца да!
Вайга я царна дирст гоаламаш йоахкаш,
Ца совце совцабе низ кхоачаргба!

ВОКАЛИСТИЙ КОНКУРСА ЛАУРЕАТАШ

Кердача лауреатий цIераш хьахайнаьй Чайковске цIерахча III-ча Дунен халкъашта юкъерча конкурса вокалистий конкурса жюре. МаIача наьха оаваца юкъе хьалхара преми яларца белгалъьнкхар Атлантов Владимир (СССР). 27 шу да цун. 1963 шера Ленинградски паччахьалкхен консерватори йистельиххачул тIехьагIа С. М. Кирова цIерахча операн балетен Ленинградски театра труппе вахар из, керттера солист, спектаклашка чIоагIа оаз йохийташ дола иллеш доахаш ва.

ШоллагIа преми хьожаьй Охотникова Николайна (СССР). КхоалагIа йола ши преми хьожаьй Симон Эстесан (США) Лисовский Константинаи (СССР). ИиълагIа преми еннай Даунорауса (СССР), пхелагIа преми — Василе Маргинеана (Румыни).

Вокалисткашта юкъе хьалхара преми яларца белгалъьнкхай Джейн Марш (США). ШоллагIа йола ши премиц эцаргья Вероника Тайлерей (США) Эвелина Стойцеваси (Болгари). КхоалагIа премиц хьожаьй Ваеш Мариянна (СССР).

Сурта тIа: конкурса лауреатий группа. Аьрдехьар аьттехьа — Лисовский Константин (СССР — кхоалагIа премиц), Джейн Марш (США — хьалхара премиц), Атлантов Владимир (СССР — хьалхара премиц). Вероника Тайлер (США— шоллагIа премиц) Симон Эстес (США — кхоалагIа премиц), Охотников Николай (СССР — шоллагIа премиц).

В. Егоровей, А. Коньковен сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

ТАСС-ои ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЧА КХЫЧА МЕХКИЙ АГЕНТСТВАШЕИ ХОАМ БУ

США КОМПАРТЕ XVIII-ча СЪЕЗДО БОЛХ ЧАКХБАЬККХАБ

НЬЮ-ЙОРК, 24 июнь. (ТАСС). Селхан ший болх йистебаьккхар США Коммунистически парте XVIII-ча съездо. Къаман комитете — съездашта юкъерча парте лаккерча органе — 8 саг хержав. Уж ба болхлой класс, къахьегача фермерства, интеллигенце, негритянски кагирхой, кхалнаьха боламий викалаш.

Парте къаман председателалла хержав Генри Уинстон, парте генеральни секретаралла — Гэс Холл.

Съездо къоабалбир Гэс Холла отчетни доклада тIа хьахьекха парте политически никъ, массехк лоархIамера решени тIайицар ВIашагIкхийттача Штатий Коммунистически парте политикеи тактикеи белгалъеш.

США ПОЛИТИЧЕСКИ ВАХАРЕ ЛОАРХIАМЕРА ВЕХА

НЬЮ-ЙОРК, 27 июнь. (ТАСС). США Коммунистически парте генеральни секретара Гэс Холла пресс-конференце хьакхайкадир, парте XVIII-гIа съезд мехка политически вахаре лоархIаме веха хилар. Коммунистически парти, аьлар цо, тIа-тIа дукхагIа низ лакхлуш йола политически фактор хулаш йоагIа болхлойи профсоюзнии боламе, граждански бокъонашта тIехьарча боламе, къахьегамхой вахара хьаштаешта тIагIерта йолаеннача монополешта духьала лоаттабеча къовсаме.

Гэс Холла аьлар, хIанз дена дIа хоржамашка шоай кандидаташ уттабергба американски коммунисташа. Хоржамашка лоаттабеча къовсаме ультраатттехьарбараш эшабе а США доал деча гIозарий агрессивни политикана духьала лоаттабеча къовсама нах оарцагIбаха а гIертаргья Коммунистически парти. Гэс Холлаи парте къаман председатела Генри Уинстонеи хьакхайкадир, легальни политически парти а йолаш шоай гIулакхаш чакхдахара йола американски коммунистий бокъо американски халкъо лораергхиларах а Маккарана законои юстице министерства леладеча гIулакхашеи тIалоаттабу кхерам юхатохаргхиларах а дог тийша шоаш хилар. Журналистий хаттарашта ше жоп луш, Гэс Холла белгалдаьккхар, США дерригача историе чухь хIанзалца цIаккха а баьржабац Вьетнаме лоаттабеча агрессивни тIема духьала хIанз баржаш латтар санна боккха болам, аьнна.

МАШАРА ЗОНА ХИЛА ЕЗА БАЛТИКАХ

ВАРШАВА. Пуцке яхача портови городе (Гдынера къилбаседенгахьа) «Польша Балтике даькха эзар шу» яхаш лозунг а долаш къахьегамхой йоккха митинг хилар. Гулбеннарашка къамаьл дир ПОРП-а ЦК Политбюро член а секретарь а волча Зенон Клишко. Цо маьарра дийцар Польша Балтийски форда дIатIаялийтар духьа Польски халкъо бIаьхха лоаттабаьча къовсамах а мехка форда флот юхаметтаоттаеши дегIайоалаеши чIоагIа къахьийга хиларах а. Вежарашха йола советско-польски цхьоагIо лелаяра, Польша беррига лоалахошца цхьана гIулакхаш лелададраи цхьоагIо хиларан эша хьалаш вIаштIехьдаьхача алхха социализмана декхарийла да польски халкъ цхьаккха кхерам боацаш Балтике даха а къахьега а шийн йиш хиларах. Франце президент де Голль Советски Союзе варах лаьца ше дувцаш, оратора аьлар: Вай дог тийша да Европера кхохкам кIаьдбара процессана цу визито новкъостал дергхиларах. Сихдаь герз хьаделга сацийтара Европа мехкаш тIахьийхар З. Клишко. Атомни герза тIакхача гIертаргйоацаш сапа еза ФРГ, аьлар цо. Европе а дерригача дунен тIа а хIанз йолаш йола низий соотношени йолча хана, аьлар оратора, белггала вIаштIехьдаккха йиш йолаш да хьалха селлара дукха цIий Iодохийтаэш дола тIемаш латта Балтика халкъашта юкъерча машареи цхьана гIулакхаш лелалареи форд а хинна дIаоттилга.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХА ХАЛКЪА ХУРАЛ ХОРЖАШ Я МОНГОЛИ

УЛАН-БАТОР. КIирандийнахьа мехка паччахьалкхен Iаьдала лаккера орган — Сийлахь-йоккха халкъа хурал хержар къахьегама Монголе. Политически хьинар чIоагIа айденнача хьалашка чакхдаьлар хоржамаш. 14 сахьат доалача хана столице кхаж тесса баьлар 84,6 процент харжархой Булгански аймаке — 82,3 процент, Субсугульски — 72 процент.

ЦIАЬКХА А БОМБАШ ЧУЙИЙТТАЙ ДРВ-ена

ХАНОЙ. 24-ча июне массехказа ДРВ фецара доазонаш толхадаьд американски самолеташа, бомбаши пулеметаши чуйийттай массехк провинцерча нах бахача пункташтеи промышленни объекташтеи.

ЧУЯЙТАЙ 1134 АМЕРИКАНСКИ САМОЛЕТ

ХАНОЙ. Вьетнамски Халкъа эскара бIухошеи ополченцашеи 25 июне Винь яхача города тIера чуяйтай американски самолет. Цхьаьнха самолет чуяйтай Хонме яхача гIайрен тIа. Бокъонца техка бакъяьча даннеех, 16-чеи 19-чеи июне Нгеан яхача провинцена тIера чуяйтай кхы а США авиацецара ши самолет. Ту тайппара, 25-ча июне кхаччалца ДРВ территорена тIера чуяйтай 1134 американски самолет.

СЪЕЗДА КИЙЧЛУШ Я КУБИНСКИ ПРОФСОЮЗАШ

ГАВАНА. Кубай къахьегамхой революционни объединене — кубински профсоюзий XII-ча съезда кийчо еш я Кубе. Съезд кийчъяра вIашагIъеллача организационни комиссе кепатеха арадаьхар къахьегамхошка деш долла тIахьехамаш. Цар тIа белгалдоаккх, Куберча профсоюзни боламо керттела лерхIараши цун декхараши социализмаи коммунизмаи материальни база хьалъелга, наьха классови сакхетам лакхбелга, патриотизмаи интернационализмаи уйланца нах хьалкхебелга хилар. Гавански телевидене гIолла къамаьл дир организационни комиссе председатела Мигель Мартина. Цо дийцар профсоюзий структурана юкъе де лерхIача, съездо дувцаргдолча хувцамий хьакъехьа. Цо белгалдаьккхар, материальни рузкъаш хьаделга профсоюзни болама керттера декхар хилар. Цо лерхIача керттерчарех цаI — 1970 шерале 10 миллион тоннага кхаччалца шекар дукхагIа доаккхилга.

КЪЕЧАР ДУНЕ

АПН-а ер статья хьайийцай «Федерейшнист» (США) яхача журнала тIара. Из цхьадолча даькъе лоацъяь я.

ДIаяхача хана Америке иха къийбенна иммигранташ цхьаккха образовани йоацаши английски мотт ца ховши бола миллионаш нах дIачуэцар болхлой ца тоъаш хиннача промышленноста.

ХIанз автоматизаце бIаьшере алхха сага низах кхоачамбац, цудухьа хьайна квалифицированни болх эше социальни хьал а лакха хила деза хьа. Таханарча дийнахьа къел тIехьенгара тIехьенга кхоач.

Нагахьа санна къелах вай шерагIа дувце, тIаккха дувца деза ВIашагIкхийттача Штаташкарча шовзткъе итт миллион болча къеча нахах, царех ткъаь шиъ миллион бераш да.

Официальни даннешка диллача, кагирхошта юкъе бе болх боаца нах хIара шера кIезиг а ца луш дукхагIа хул. 1975 шера 5 миллион сагага дIакхоачаргба уж.

Къаьсттача воча хьала тIа ба мехка «бос бола» нах. Негрехи кхыча зIамигача къамехи болча нахах «шоллагIча сортах» бола нах лоархI Америке. Балха «дIаэцачарна эггара тIехьен дIабоахачарна эггара хьалхеи» хиннаб уж массаза а. Тахан кIайча саго эцачул ахазза кIезигагIа ахча эц Iаьржа цIока долча американцаша баьча балхах.

Ер шу дIадолалуш технически, автоматически, экономически прогресса дешашта йолча Къаман комиссе США президента кийчъяьча доклада тIа аьннад: «...укх гаргтарча хана чухь мехка бе болх боацараш дукхагIа хилара темпаел пхезза лаккагIа хургья неграшта бе болх ца хилара темпаш».

(АПН).

Дахача шера Польски Халкъа Республике туристски наькъагIа иха 130 эзар саг гаргга советски гражданаш хиннаб. Дицлургдоацаш цар дегашка дийшарех цаI да В. И. Ленин хиннача моттигашка хилар. Поронина (хIанзарча Закопане яхача польски города) уллуврча Белый Дунаец яхача местечке ваьхав дунен пролетариата сийлахь-воккха баьчча 1913-и 1914-и шерашка аьхкий. Поронине хиннай партийни болхлошца цхьана йола РСДРП ЦК 1913 шера «аьханара» совещани.

СУРТА ТIА: В. И. Ленин ваькача цIенга хьожача хана гулбенна советски туристаш.

В. Павлова сурт, ТАСС фотохроника.

ДИКАЧА НАХАХ

МАССАЗА А НАХАЦА

Тха заводской районе ба аудиторена хьалхашка хан-ханнахьа выступленеш елга шийн шоллагIа болх лоархIаши знанеш дIа-хьа эцилга хиланза даргдоаца хIама хеташи бола лектораш. ДIайха а дика а дешаш дуккха а ала йиш я болх беча кагирхой сайрийнарча школа директорах Ефим Генрихович Виниславскех. Шийн керттерча балхал бе бац цунна лекторски болх. 10 шу гаргга ха я из лектор общественник вола, хIаьта цу массе а шера наха знанеш луш, кердадараш царна гучадоахаш хьавоагIа из.

Новкъост Виниславский опыт йолаш лектор ва. Башха-дика гIулакх доалл цунах — наха дегIала ваха, ше хьехараш фу эш хар. Цо йиш хулийт цунга дикагIа кхетаергйолча тайпара лекцеш еша, лекцешта цар безам тIабахийта. Наха кхетам баларах дола доккхий декхараш кхоачашдулургдац шийн гIулакх чIоагIа дукхалезаши из, декхар хиларах ца а леладеш, дега дукхалезаш хиларах леладеш волча лекторага мара. Белггала иштта лектор ва Ефим Генрихович Виниславский. Шера я цун лекцей план. Цо лекцеш еш дунен-халкъашта юкъерча гIулакхех, кагирхой тематиках, литературни темаех.

Каст-каста тха заводе воагIаш хьаша ва нов. Виниславский. Цкъа воалаву из комсомольцашта тхьовра комсомольски баьчча хиннача цун тIема шерий комсомолах долча дувцарашка ладувгIар духьа, цкъа ше вай цехе лекци еш дунен халкъашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа.

Хоза, шаьра лув Ефим Генриховича мотт, карташа, схемаша, диаграммаша дикагIа чулоацам болаши кхетаеши хулийт цун лекци. Лекцеш ешача хана цо кхувлаш йола факташи цифраши массаза а керда хул. Шийн лекцешта эшаргйолча материалех цхьаккха а тувла ца ялийта гIерташ, даим хьеж из периодически изданешка, дукха къахьег шийн кхетам лакхбеш.

Заводе эггара дукхагIа еза революце баьччах В. И. Ленинах цо ейташ йола лекцеш. Дийна волаш санна а дега гаргара а хеталу из лектора вувцача хана. Тамаш йолаш хIама да, текста тIа IотIахьажа ца везаш М. Горьке, Маяковске, Казакевича произведенеш Ефим Генриховича дагахьа ешаш хилар. ЛадувгIаш бараштa лекцеш тIара хов В. И. Ленин нахаца мел Iымерза, царна эшачох сахкувш а терко еш а хиннав, цо берий, кагирхой мел чIоагIа йоакхо яьй. Лекци йийша ваьначул тIехьагIа лектор дIа ца вохийташ дукха ха йоаккх, цигга дехар ду цунгара литературахи искусствахи, кхыйола лекцеш еша, яхаш. Укх денношка юха а поэта Евтушенко Евгене творчествах лекци еша вена заводе вар из. Геттара дика къоастаеш йийцар цо цун «Братски ГЭС» яха поэма. Цу поэма тIара цхьайола моттигаш Iо а ешаш, лектора белгалйоахар советски наьха турйалал, цар творчески патриотизм, из семилетка гигант ханал хьалха хьалъяь яккхара новкъостал деш дола вай мехка халкъий доттагIал.

Новкъоста Виниславске лекционни болх толаме дел шийн балхах наха пайда боалаш хиларах кIоаргга дог тийша из воландаь. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац цо лекцеш ешача цехий коллективашка цунна баркал яхаш хилар. ХIаьта дукха ха йоаццаш № 10 йолча цехеи центральни лабораторей коллективаша «Знание» яхача республикански обществага дехар дир цу башха-дикача лектора баркал оалаш грамоташ ялар.

Из цунна йоагIаш я а я.

А. ГУМНИЦКАЯ,
КПСС XXIII-ча съезда цIерахча крекинг-завода политкабинета заведующи.

ФЕРМА БОЛХ ТОАБЕННАБ

Дуккхача хана дена боахама зе деш хьайоагIар МалгIабика района «Ингушский» яхача совхоза хьакхарч лелаю ферма. Кхоачамболлаш доакъар доллаше а Iалаьмате кIезига дулх тIаккхетар хьакхарчашта. Духхьал дIадахача цхьан шера 80 эзар сом боахама зе дир ферма. Дийнахьи буси планах 400 грамм тIаккхета дезача 100—150 грамм мара дулх тIаккхетацар. Иштта гIулакх дIахо дахийта йиш йоацилга кхетадир совхоза кулгалхошеи ферма болхлошеи. Ферма зенаш дара бахьанаш дукха дар.

Кулгашца дукха балхаш дора, белггала аьлча, отделене механикеи слесарийи бехках болх ца беш латтача транспортерашца цIенъяцар помещенеш. Хий меладареи доакъар диллареи балхаш механизировании дацар. ХIаьта хьакха пхи эзар яр. Iалаьмате дукха болхлой бар царна гIулакх деш. Ца ховш ниjсденна хIама дацар соахка цхьа центнер хьакхий дулх даккхарга планах 68 сом дIадахийта дезача 130 сом дIадахийтар.

Дуккха болх бе бийзар ферме тIехьаюсаш хилар дIадаккхара. Эггара хьалха опыт йолча дикача свинаркай кадрашца Iалашйир. Дика бытови хьалаш хьадир царна. Доакъар кийчде баьлар, ялат охьаргдолаш зIамига хьайра оттайир. Iачарна доакъар кIаьллора. Хьалха вIалла пайда ца эцаш хинна Витяка витамини етта баьлар доакъарах. Хьайбашта тIехка хьоар, мел, биомицин тела болабелар.

Доакъар дикагIа латар хьайбай дегIах, хIаьта цунца цхьана тIакхета дулх дукхагIа хулар.

Хьакхарч лелаерий къахьегама хьоккамаш лакхлелар. Хьакхарч лелаерий Чернышева Антонинай, Бузенко Таисияй, Смолянченко Елизаветай группашкарча хьакхарчашта дийнахьи буси 420—460 грамм дулх тIаккхийтар. Хьалха дукха хьакхарч хулар хьакхарч лелаерашка, хIаранега 350—400 хьакха йолаш. Шоай ханнахьа хий моладе, доакъар дилла, хьакхарч фега араяха кхоабацар уж. ХIанз хIаранега гIулакх деш 250 хьакха я. ГIулакх тоаделар. Шена я помещенешка, кхо аратоссаш, уж цIенъеш скребкови транспортераш я. Доакъар дIатIаккхухьа механизм я болх беш. Дукха аттача баьннаб хьакхарч лелаерий болх.

ХIанз кIезигагIа ба хьакхарчашта гIулакх дераш. Нагахьа санна 65 сом алапи а луш хьалха бархI саг хиннавале хIанз кхоъ мара вац. Алапи 70 сом долаш осеминатор вар ферме. хIанз из мукъа а валийта, курсаш дика чакхъяьхача хьакхарч лелаеча Пузенкона дIатIадиллад из гIулакх.

Заведующи, зоотехник, веттехник вар ферме. Зоотехника говзал йолаш волча заведующе ше лела бу хIанз из болх.

Алапи 120 сом хинна зоотехника должность дIаьаккхар боахама пайдане да. Кхо трактори ши говра вордеи дар фермана гIулакх деш. ХIара трактористa 90 соми говраш лехкарашта 70 соми алапи хьожадора. Укхаза а совхоза экономи дра наькъаш лехар. Шиъ трактори цхьа говра вордеи дита, вожаш совхоза производства кхыча участкашка хьожайир.

Иштта, духхьал фермера болхлой кIезигбарах бетта 2000 сом экономи хул боахама.

ТIехьаюсаш хинначара тоалуш йоагIа ферма.

Пхе бетта паччахьалкхенна планах 82 тонн дала дезача 125 тонн дулх дIаденнад ферма. Цхьа центнер дулх даккхарга дIадолар планах хила дезачоа гарга кхоачаш доагIа. Пхе бетта 20 эзар сом пайда баьб ферма, хIаьта хьайбай боахаме пайда беш ферма из мара а яц. Шоай балхах дог лазаш къахьега баьннаб нах, бехктокхам лакхбеннаб, хьийгача къих алапи хьожаделга тоадаьд. Юкъера лаьрхIача бетта 100 сом алапи доаккх хьакхарч лелаечо.

Укх шера планах 164 тонн даккха дезача 350 тонн дулх даккха а 100 эзар сом пайда бе,—а лерхI оаха, йоах, ферма заведующе къонача коммуниста Гадиев Макшарипа.

Цар из кхоачашдергхилара тешам ба ферма хьакхарч лелаерашта хIанзе карагIдувлар.

В. ТАГУРОВ.

ПИОНЕРСКИ АХКА

Хозача моттиге улл «Рассвет» яха пионерски лагерь.

Лагере болх беш я тайп-тайпара кружокаш: къонача скульпторий, фотокружок, «говза кулгаш», яха, кхы дукхаяраш.

Берашта къаьстта сакъердаме хеташ да походашкеи экскурсешкеи ухилга. Укх сурта тIа (лохерча) вайна бIаргагуш боа пхелагIча отряда пионераш шоай аргIанарча экскурсе болх. («Шалажи» яхача хин тIехбовлаш).

* * *

Массава а тхьайса улл, цхьабакъда, Григорьев Вова гIетта дукха ха я.

Сурта тIа: (лакхехьа) горнист Григорьев Вова.

Д. Василийно суртащ.

ФУТБОЛ

ХЬАЬШИЙ ИЙШАР

28 июне Грозверча Орджоникидзе цIерахча стадионе доттагIлен матче вIашагIкхийтар «Гурник» («Шахтер») Катовицы яхача городера (Польски Халкъа Республика) командеи «Терекеи».

...Итт шу да «Гурник» яха команда Польше футболах хьалхара моттиг яккхара йолча яхьашка шоллагIча лиге ловза, хIаьта укх шера хьалхарча лиге ловза бокъо а яьккхай цо. Команда ши футболист мехка сборни командана юкъе ловзаш ва. Лоаца аьлча, Польшерча футбол езараштa дика йовзаш я вайцига ена команда. Масала, шийн хана мехка Кубок яккхара финале кхаьча хиннай из, бакъда, цунца цу матче лайза Польша чемпион котъялар бахьанце шоллагIа йола моттиг мара яккханзар горнякаша.

Дунен халкъашта юкъерча матчай опыт йолаш ба польски футболисташ. Иштта, 1965 шера Югославе ловзаш диазза котбаьлар уж, хIаьта Венгре а эшанзар. Германски Демократически Республика «Висмут» яхача чIоагIача командаца шозза лайзар Котовицера «Гурник». Берлине хинна матч счет 2 : 2 а йолаш чакхъяьлар, хIаьта шоайцига польски спортсменаш счет 1 : 0 а йолаш котбаьннаб. Советски Союзе эггара хьалха баьккаб горнякаш.

...Ялх сахьат даьлча бургац ловзара юкъе йоаккх «Терека» центральни нападающе А. Михеева. Шоай традици толха ца еш юххьанце а атакаш ю грозненцаша. Уж йохаеш дукха къахьега деза хьаьший защитникий. ДукхагIча даькъе комбинацеш дIайолаер вай центральни нападающи А. Михеев ва, хIаьта царех цаI дика чакх а яьлар. Счёт хьайийлар К. Цинцадзе, из хилар шийтталагIча минуте.

Цхьабакъда, шоаш эшарах дог тийша Iе раьза бац горнякаш а. Технично а кадай а ловз цар напалене, къаьстта пайдане ловз Андрей Шепшик (№ 10). Из вар счет нийсъяьр а. Вай защитникашкара даьнна гIалат бахьан долаш «Терека» штрафной хьожаю. Грозненцаша «оттабаьча пенах» чакх а яьккха В. Козлова лораеча наIарий аьтта оагIорахьа саьнгга бургац чутехар А. Шепшика.

Пул тIехьагIа дена территориальни а ловзара а совле польски футболисташкахьа я. Нагахьа санна вай вратарь а защитникаш а дика лайза бецаре хала дар счет хувцалургъяцар аьнна ала. Хьалхара тайм чакхъяла цхьайтта минот йисача хана «Гурника» цхьан футболиста штрафной площадке бургацах кулг тохарах пенальти хьожаю командана. Из бургац В. Салькова чутехар. Счет 2 : 1 а йолаш шаккхе команда салаIа йода.

ШоллагIча тайме А. Жердевнеи Х. Даниловнеи меттел ловза арабоал К. Амирови, Н. Чупахини. Хьалха санна дика ловз «Терек», бакъда, кхераме контрактакаш ю «Гурника» а. Футбол езарий безам тIаоз хьаьший технически говза, кадай, пас нийса йолаш ловзаро.

64 минуте А. Михеева дIайолаяь комбинаци В. Косова бургац чу а тохаш чакхъяьлар. Счет 3 : 1 хилар.

М. МУСИЕВ.

«Мосфильм» яхача студе керда кинокартина доаккхаш ва режиссер Хуциев Марлен. Цун сценарий Гребнев Анатолеца цхьана цо ше язъяьй. Кинокартина цIи я «Июлера догIа» яхаш. Из да 60-гIа шераш юкъе дахача ханара кагирхой ноахале ювцаш.

Режиссера Хуциев Марлена дувц: — Тха фильм — безамахи доттагIалахи дола дувцар да. Цу тIа морально-этически проблемаш хьоахаяь а ца Iе дага да тхо. Тхона дагайоаллар граждански декхареи ноахалашкара ноахалашка дувлаш долчуни проблема я. Фильма турпалий дукха совгIа-эшашагIа доацаш ткъаь итт-итт шу да. Каст-каста хулаш да духхьала из ха яьлча хIаьталехьа вIаштIехьъяьнна дIаэтта позицеш хувцалу юкъ хьаотташ. Цу тайпара уйлаш хувцалу «Июлерча догIа» турпал йолча Ленай а. Дукха да цо юххьера денз юха уйла е езаш дараш. Хьалха ше лерхIаш хиннараш тIагIоллара долга, долла а хIама кхыча, ноногIа къаьгагIча а хоадам боллашагIча а куцехьа цийна хьалхашка уттилга кхетаде йолалу из. Цкъаза из дувзаденна да долаш хиннараш довш хиларца. Хьалха шийн эггара гаргагIа хинна саг воацаш юс Лена, цунах наьха а гаьнара а саг хул. Оаха дукха ха яьккхар тхоашта Лена хила еза аьнна хетача тайпара йола актриса лохаш. Хетаргахьа Ермоловай цIерахча театра актриса Уралова Евгения цу гIулакха ехарах гIалат даьннадац тхо.

Керттера маIача сага роль ловзае вийхав «Дог лазийла йоаца бийса», «Из милице хинна хIама да», «ДуIанна духьал вода со» яхача фильмашкара зрителашта вовзаш вола актер Белявский Александр.

«Июлера догIа» яха фильм Москвеи Подмосковьеи доаккхаш латт.

Сурта тIа: артист А. Белявский фильме Володе роль ловзаеш ва.

В. Мастюкова сурт, ТАСС фотохроника.

РУДА ЙОАЦА МАТЕРИАЛАШ ДУКХАГIА

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра «Сунжанефта» мехидаьттахоша дIайоланьча яхьа юкъе а яха рудай йоацача гIишлой материалий управлене коллективо дика толамаш доах. Ах шера задани тиъаь бархIлагIча июне кхоачашъяьй цар.

Яхье яьнначa коллективашта юкъе массаза санна хIанз а хьалха я нов. Цуров Ахьмад керте латтача карьера коллектив. Пхийтта ди ханал хьалха баьлар уж ах шера задани кхоачашъяь. ХIара денна нормаш 120—130 процент кхоачашъеш къахьегаш я нн. Усманов Асланбек, Никитин Алексей, Ахмерзоев Iимран керте латта коллективаш.

М. МАКИЕВА.

Блюхера роль ловзаергья С. Мамилова

«Бэла» яха фильм доаккхача Казбича роль дика ловзайир Нурадилов Ханпаший цIерахча театра артиста С. Мамилова. ХIанз из вийха вигав Советски Iаьдал даьна 50 шу дизара хетадаь «Пароль эшац» яха кинокартина доаккхача. Из фильм хьаду Горьке цIерахча студе режиссера Григорьев Бориса писатела Семенов Юре сценарех. Цу балхах лаьца укх тайпара дийцар из оттадечо:

— Кино тIара дукха героящ хьадагалийца бац. Событей юкъ-моттиге — легендарни командарма Блюхер Василе вахар. Цун роль ловзаергья Нохч - ГIалгIай театра артиста Мамилов Суламбина. Башха - дикача коммуниста Постышев Павела роль ловзаергья ленинградски актера М. Федорова. Зрителашта фильма тIа иштта бIаргагургба шерра бовзаш бола актераш а — Б. Чирков, В. Ланевой, А. Лазарев, З. Бредун, И. Дмитриев.

Кино доаккхача ловзае Блюхера образ хьахьокхилга хIанз эггара хьалха вIаштIехьдоаккхаш да.

МИШТА ХУРГБА ИЮЛЬ?

Июль — шера юкъе эггара бIайхагIа бола бутт. Малх лакха ба, ди дIаьха да. ГIоарал доадеш я йIовхал ди делкъийга кхаьчача хана: маьлхах дедда Iийне отта гIерташ хул са мел доалла хIама. Нагахьа хувцалац лакха температура: йоачаш дукха хул, къаьстта а чIоагIа делхаш догIаш. Юххера а, июль — аьхкий отпускагIа уха ха.

Мишта хургба из?

Советски Союза европейски территоре тIа бахача наха дукхагIа йIовхал хургья. Массазарчул 1—3 градус лаккагIа хургья температура; къилбаседехьеи малхбузехьеи эггара йIайхагIа хургья пхи ди даьлча денз итт ди даллалца йола хан бетта юхьи: плюс 25—30, къулбехьа — хьалхара, кхоалагIа, ялхлагIа пятидневкаш: плюс 27 — 32, малхбоалехьеи къулба - малхбоалехьеи — плюс 30—35, цхьаццайолча моттигашка 38 градус. ЙIовхал латтача юкъерIа ди а къуъкъаш, тIоа а сегаш хаьаш ухаргъя, чIоагIа догIаш делхаргда, малхбузехьа боарамал дукхагIа, кIезигагIа — малхбоалехьа. Шелал кот йолаш хургья кхоалагIа декада юкъедахача хана.

Каст-каста къувкъеш ди а долаш, догIаш а делхаш хувцалуш хаоттам хургба Прибалтике, Белорусса, Украина малхбузехьа: дийнахьа плюс 20—25 а кхы лаккагIа а. Хьалхарчеи, кхоалагIчеи, ялхлагIчеи пятидневкашка температуре дикка лакхлургья.

Крыми Iаьржача фордацара Кавказа оагIуви деннеи бийсаннеи юкъера температура 23—24— массазарчул кIеззига лаккагIа, хIаьта йоачаш боарамга дIакхоачаш хургья. ЙIайха хургья хьалхарча, кхоалагIча, ялхлагIча пятидневкашка. Вож ха а хургья тоъал йIайха. ЙIовхал южаергья каст-каста ди а къувкъаш уттача ханаша.

Малхбузехьарча СибарегIа шелал котйолаш хургья, къаьста а Карски форда тIара арктически фо чухьада тарлуш йолча малхбоалехьа.

йиълагIча, ялхлагIча пятидневкашка: бийсанна плюс 7—12, къилбаседехьа 1—6, гIор лоацаяла а мег. ДIейха денош аха мег къулба-малхбузехьеи малхбузехьеи бетта юххье а шоллагIча пятидневке а: дийнахьа 23—28 градус. Массанахьа а — юкъ-юкъе ди къуркъаргда.

ЙIайхеи екъеи хургья Казахстане, йоачаш боарамал кIезигагIа хургья. Павлодарски Семипалатински областешка каст-каста делхача догIаша кхашта эша тIоадал хулийтаргъя шортта. Малхбузехьеи къулбехьеи мух болаш а дом хъувзабеш а хургья, йIовхал — 35—40. Хьалхара пятидневка чакхйоаллаш а шоллагIеи кхоалагIеи декадаш юкъекхаьчачеи хана йIовхал южаргья аьнна хеташ да: бийсанна 10 — 15.

Средни Азе — иштта йIайхеи екъеи хургья, температура лоадама хувца а ца луш дийнахьа 36—42. Шелал котйолаши ди а къувкъаш догIаш делхаши хила мег Киргизеи Таджикистанеи лоамашкахь. Температура 28—33.

Малхбоалехьарча СибарегIа хувцалуш хаоттам хургба аьнна хеташ да гIийло догIа а делхаш, ди а къувкъаш, каст-каста къилбаседехьара шийла мух хьекхаргба, температура хувцалургья. КхоалагIа декада юкъе кхаьчача хана шийло хургья — 5—9, Якутеи Читински областеи — 2—7. Цхьаццайолча моттигашка гIор лоацалургья. ЙIайха хургья керттерча даькъа бутт юкъе бахале, дийнахьа 29—34.

Хаоттамо бохам бергба **Дальни Востоке** бахача наха: догIаш делхаши шийлеи. Хьалхарча декаде бийсанна 4—9, Приморски крае — 12—17, Магадански Камчатски областашка — гIорaергья. Цхьабакъда, хьалхара декада чакхдоалаши шоллагIча декадеи йIайха хургья, дийнахьа 27—32.

Х. РАФАИЛОВ,
СССР Гидрометеоцентра Iилман болхло.

(АПН).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-30-91; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнин, юртбоахамен, культуран, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05232 Заказ № 3346.